

ZLOČIN U VITEZU-AHMIĆI

Predmet: Paško Ljubičić

Sud Bosne i Hercegovine

Broj predmeta: X-KRO/06/241

Optužnica broj: KT-RZ 140/06

Optužnica potvrđena: 18.12. 2006. godine. Sud BiH je prilagođenu optužnicu prihvatio 21. prosinca 2006. godine.

Optuženi: Paško Ljubičić

Krivično djelo: zločin protiv čovječnosti iz članka 172. KZ BiH; ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz članka 173. KZ BiH; povreda zakona ili običaja rata iz članka 179. KZ BiH, a sve u svezi sa člancima 29., 31., i 35., te sa člankom 180. st. 1. i 2. Krivičnog zakona Republike Bosne i Hercegovine.

Sudsko vijeće:

Šaban Maksumić, Predsjednik Vijeća

Merja Helena Halme-Korhonen, članica Vijeća

Marie Tuma, članica Vijeća

Tužilaštvo: David Schwendiman

Branioci:

Tomislav Jonjić, advokat iz Zagreba

Branka Praljak, advokatica iz Travnika

Promatrači:

Suđenje prati regionalni tim za praćenje domaćih suđenja za ratne zločine koji čine sljedeće organizacije: Istraživačko dokumentacioni centar Sarajevo, Fond za humanitarno pravo Beograd, Documenta iz Zagreba i Centar za mir, nenasilje i ljudska prava iz Osijeka.

Optuženi Paško Ljubičić, zvani **Toni Raić**, rođen 15. studenog 1965. godine u Nezirovićima, općina Busovača. Optuženi se nalazi u pritvoru u BiH od dana njegovog prebacivanja iz Međunarodnog kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju 22. rujna 2006. godine.

OPTUŽNICA

Optužnica tereti optuženog Paška Ljubičića da je od siječnja do kraja srpnja 1993. godine sudjelovao u sklopu širokog ili sistematskog napada snaga Hrvatskog vijeća obrane (HVO) na bošnjačko civilno stanovništvo u općinama Vitez i Busovača. Optužnica navodi da je optuženi u tom periodu vršio dužnost zapovjednika Četvrte bojne Vojne policije, koja je funkcionirala u Operativnoj zoni središnja Bosna (OZSB) HVO-a, te je formalno i *de facto* imao kontrolu nad pripadnicima Vojne policije HVO-a u OZSB.

Optužnica navodi da je optuženi naredio pripadnicima Četvrte bojne Vojne policije da izvrše napad na civilno bošnjačko stanovništvo u Busovači, i sam u tom napadu sudjelovao, a kojom je prilikom dvadeset i sedam (27) bošnjačkih civila lišeno života, izvršeno je pljačkanje i uništavanje kuća i poslovnih objekata Bošnjaka.

Optužnica dalje stavlja na teret optuženom da je, u jutarnjim satima 16. aprila 1993. godine, sudjelovao u planiranju te naređivao pripadnicima Četvrte bojne Vojne policije da napadnu sela Ahmiće, Nadioke, Piriće i Šantiće. Optužnica navodi da je tom prilikom naređeno da se pobije cjelokupno vojno sposobno bošnjačko stanovništvo, te da se istjera cjelokupno bošnjačko stanovništvo i njihove kuće unište. Za vrijeme ovog napada ubijeno je oko 100 bošnjačkih civila, cjelokupno bošnjačko stanovništvo iz tih sela je protjerano, njihove kuće su uništene, mnogima su nanesene duševne i fizičke povrede, a u selu Ahmići su minirane dvije džamije.

Prema navodima optužnice, od siječnja do srpnja 1993. godine, pripadnici Četvrte bojne Vojne policije HVO-a su, uz znanje i po naređenju Paška Ljubičića, izvršili protuzakonito zarobljavanje bošnjačkih civila iz općina Vitez i Busovača, koji su bili izvan borbene sposobnosti, odveli ih u zatvoreničke objekte gdje su ih tukli i podvrgavali ostalim oblicima teškog fizičkog i psihičkog zlostavljanja.

Optužnica dalje navodi da su pripadnici Četvrte bojne Vojne policije HVO-a koristili zatočene bošnjačke civile kao živi štit, te ih prisiljavali na obavljanje prinudnih radova za pripadnike HVO-a na prvim borbenim linijama.

Optužnica tereti **Paška Ljubičića** za sljedeća kaznena djela:

- zločin protiv čovječnosti iz članka 172. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (KZ BiH) u svezi sa sljedećim točkama:
  - a) ubojstvo
  - h) progon
  - e) zatvaranje (proizvoljno i protuzakonito uhićenje i zatvaranje u zatvoreničke centre
  - f) mučenje (premlaćivanje i druga teška fizička i psihička zlostavljanja) i
  - k) druga nečovječna djela (premlaćivanje i druga teška fizička i psihička zlostavljanja, držanje u neljudskim uvjetima, prisilni rad i korištenje živoga štita).
- ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz članka 173. KZ BiH u svezi sa sljedećim točkama:
  - a) napad na civilno stanovništvo i civilne objekte i
  - f) uništavanje i pljačkanje imovine.
- povreda zakona ili običaja rata iz člana 179. KZ BiH u svezi sa sljedećom točkom:
  - d) uništavanje ili namjerno oštećenje ustanova namijenjenih vjerskim potrebama (uništenje džamija),

a sve u svezi sa člancima 29., 31., i 35., te sa člankom 180. stavkom 1. i 2. KZ BiH.

Izveštaji s rasprava

Sud BiH je izmjenjenu optužnicu prihvatio 21. prosinca 2006. godine. Na ročištu za izjašnjenje o krivnji, održanom 9. siječnja 2007. godine, optuženi Paško Ljubičić nije se izjasnio o pitanju krivnje te je Sud, u skladu sa zakonom, konstatirao da optuženi poriče krivnju.

Glavna rasprava je započela 11. svibnja 2007. godine. Tužilaštvo trenutno izvodi svoje dokaze.

12. srpnja 2007. g - dokazni postupak saslušanjem svjedoka optužbe

Izveštaj: Goran Miletić, monitor Documente iz Zagreba

Raspravu su također pratili: monitorica OSCE-a, novinarka BIRN-a, dvije neovisne znanstvenice -antropologinje.

Svjedok: Abdulah Ahmić

Direktno ispitivanje

Tužitelj David Scwendiman je pristupio ispitivanju svjedoka optužbe Abdulaha Ahmića nakon što je svjedok pročitao zakletvu i bio propisno upozoren.

Svjedok je po nacionalnosti Bošnjak, rođen u selu Ahmići, općina Vitez, BiH, gdje je i živio prije početka rata zajedno sa ocem, majkom, bratom, i tri sestre. U selu se živjelo skladno i bez sukoba, po nacionalnom sastavu u selu su živjeli većinom Bošnjaci, uz Hrvate kao manjinu, a Srba nije bilo.

Do početka rata, do 1992. godine, svjedok je bio zaposlen u vojnoj tvornici „Vitezit“ u Novom Travniku. Tvornica je proizvodila eksploziv, barut i dr. Po pogoršavanju situacije tvornica je radila s puno manjim kapacitetom a ljudi su poslani kući na čekanje. Iako prije rata nije služio vojsku zbog zdravstvenih problema, tijekom 1992. godine postao je vezista na radio - stanici u tadašnjoj Teritorijalnoj obrani uspostavljenoj od strane Bošnjaka, nije posjedovao oružje. U isto vrijeme formirano je i Hrvatsko vijeće obrane (HVO) sastavljeno od pripadnika građana/ki BiH hrvatske nacionalnosti. Svjedokov brat, Muris, je postavljen za zapovjednika TO u selu te je obavljao dužnosti organizacija obrane sela, okupljanje omladine i kontaktiranje glavnog štaba u Vitezu.

U 10. mjesecu 1992. godine započela je serija incidenata u selu Ahmići i prvi sukobi s HVO-om.

Sukob u Novom Travniku

20.10. 1992. izbio je veliki sukob u Novom Travniku između TO i HVO-a za tvornicu. Svjedokov brat je dobio zadatak postaviti barikadu u blizini katoličkog groblja kako bi spriječili dolazak pojačanja HVO-a iz Busovače. Kod barikade je izbio veliki oružani sukob, blokada je probijena nakon jačeg granatiranja i snage HVO-a su ušle i osvojile donji dio sela. U tom je sukobu stradao Halid Pezer, 16-godišnji kurir čija je zadaća bila slanje poruka između položaja na barikadi i Štaba koji se nalazio u obližnjoj osnovnoj školi. Nakon toga provedeni su pregovori na općinskoj razini nakon kojih su se snage HVO-a povukle i započeo je povratak. Svjedok je po povratku našao demoliranu kuću razbijenih prozora i zapaljene štale. Ipak su nekako uspjeli preživjeti zimu.

Od listopada 1992. godine do travnja 1993. godine situacija je bila i dalje napeta s nizom incidenata, pucnjava i detonacija. U tom je periodu Miroslav Brale u selu Nadioci, bez ikakvog povoda, ubio stanovitog Sakića, pod nadimkom Dado.

Stradanje svjedoka 16. travnja 1993. godine

16. travnja 1993. rano ujutro je sve ukućane probudila snažna detonacija. U to vrijeme u kući su se nalazili svjedok, njegova majka, otac, brat i sestre. Nakon rafala ispućanog na vrata kuće netko je počeo snažno lupati na vrata. Kad je otac otvorio vrata vidjeli su dvojicu vojnika u maskirnim uniformama, s automatskim puškama i namazanih lica, te s plavim vrpčama na ramenima. Naredili su svjedoku da preda sve oružje iz kuće. Svjedok je predao jednu bombu. Tada je jedan od vojnika rekao drugom da postupe po naredjenju, no ovaj nije htio izvršiti. Nakon toga je jedan od vojnika odveo svjedoka i njegova oca na drugu stranu kuće. Tu je, već mrtav, potrbuške ležao svjedokov brat Muris. Vojnik je ispalio metak u sljepoočnicu svjedokovu oca, a ubrzo zatim je pucao i svjedoku u glavu. Svjedok je pao, no metak ga nije ubio nego ga je teško ozlijedio prošavši s jedne strane lica na drugo.

Po odlasku vojnika, svjedok je pobjegao do ispod ceste koja vodi od Viteza do Busovače i tu se sakrio. Tu je vidio vozila UNPROFOR-a, a zatim i vojnike, odnosno formacije u pretrčavanju. Bili su to ljudi iz Viteza koje je poznao, u maskirnim uniformama, u civilu i obučeni u crne ustaške uniforme. U tom se skloništu nalazio sve do 10 sati navečer, kada je otpuzao do kuće koja se nalazila nedaleko na uzvisini. Kako je bila vidna noć, a i štagljevi su bili zapaljeni, svjedok je zamijećen od strane vojnika HVO-a, te je ubrzo nekih osam vojnika opkolilo kuća, ali nisu u kuću ulazili.

Tijekom noći je primijetio da je oko kuće prolazilo nekoliko pripadnika promatrača EU u bijelim uniformama, ali ih nije zazivao, jer je mislio da se radi o varci. Ujutro je čuo glas svoje majke kako zaziva i plače. Na toj lokaciji je ostao do 2 sata popodne. Primijetio je da su u selu kuće gorile a minaret je miniran. Potom je u kuću u kojoj se nalazio bačena ručna bomba, teže je ranjen i odbačen na pod. Dva pripadnika Vojne policije, koji su nakon detonacije ušli u kuću su mislili da je svjedok mrtav. Svjedok je uspio ustati i pobjegao je do susjeda koji su bili Hrvati. Oni su ga ranjenog odveli do naselja Žume. Noć je proveo u kući u kojoj su se nalazile brojne žene i djeca iz sela.

Sljedeći dan su, pod izlikom da idu na razmjenu, provedeni u logor u osnovnu školu u Dubravici. U dvorani za tjelesni odgoj bilo je oko 300-400 osoba. Svjedok je bio u teškom stanju te ga nisu odvodili na kopanje rovova u obližnja sela gdje su se vodile borbe. Sjeća se da su tijekom noći odvodili žene, a pretpostavlja da su tom prilikom bile i silovane. U logoru je proveo 4-5 dana nakon čega je posredstvom Crvenog križa razmijenjen u Novom Travniku. Potom je odveden u Zenicu u bolnicu, gdje je medicinski zbrinut.

Tijela brata i oca su ekshumirana tijekom travnja 2007. ispod jabuke u neposrednoj blizini kuće, dočim su tijela sestara i majke nađena u Gornjim Ahmićima.

Zapažanje promatrača

Svjedok je pri opisivanju događaja toga dana koristio skicu sela koja je po nalogu tužitelja postavljena na grafoskop. Svjedok je skicu prepoznao sa svjedočenja u Haag, u predmetu protiv optuženog Blaškića.

Predočivanje dokaza

Tužitelj Schwendiman je svjedoku predočio dokaz koji se vodi pod oznakom P-8, gdje je iz zraka snimljeno područje sela s označena 22 objekta koje je svjedok prepoznao; te dokaze P-10 (bratova slika) i P-11 (slika majke Latife iz mlađih dana). Dokaz pod oznakom P-9 sadrži spisak pripadnika 4. bojne Vojne policije od 27. ožujka 1993. godine

Unakrsno ispitivanje svjedoka Abdulaha Ahmića

U unakrsnom ispitivanju svjedoka od strane branitelja Lonjića svjedok je precizirao pojedine iznesene činjenice. Branitelj se tijekom ispitivanja također osvrnuo i analizirao pojedine iskaze svjedoka u predmetima pred MKSJ-om protiv Kordića, Blaškića i Kupreškića, te neke izjave koje je svjedok dao neposredno nakon 1995. godine pojedinim pravosudnim tijelima i organizacijama u BiH.

Svjedok postavlja imovinskopravni zahtjeva radi obeštećenja

Podnesak obrane

U predmetima koji su vođeni pred MKSJ-om izrađene su audio - snimke koje su predane strankama u ovom postupku na korištenje. Iste snimke nisu transkribirane, na što se obrana žalila, jer je tako otežana analiza iskaza svjedoka u predmetima pred MKSJ-om koji se tiču ovog predmeta. Tužitelj je predložio da transkripte izradi Ured registara Suda, jer je upravo u svrhu predmeta koji su prebačeni sa Suda u Haagu formiran poseban fond iz kojeg bi se osigurala sredstva za transkribiranje.

Braniteljica Praljak je podsjetila Predsjednika Vijeća na operativni zahvat nad optuženim, zakazan za 20. srpnja 2007. u bolnici u Mostaru, za kada je inače zakazan i nastavak glavne rasprave.

Sljedeća glavna rasprava zakazana je za **17. srpnja 2007. s početkom u 13 sati.**

Zapažanje promatrača:

Svjedok je, unatoč dugotrajnosti davanja iskaza, ostao smiren i staložen, posebno tijekom unakrsnog ispitivanja branitelja. Predsjednik Vijeća je u dva ili tri navrata pravodobno upozorio da je svjedok već dao suvisli odgovor na postavljeno pitanje.

Glavni pretres

24. 08. 2007. godine: dokazni postupak saslušanjem svjedoka optužbe

Izveštaj: Mirza Huseinović, IDC - Sarajevo, regionalni tim za praćenje domaćih suđenja

Saslušan je svjedok Tužilaštva BiH, Mathew Robert Wooley, major britanske vojske koji je govorio o učešću Hrvatskog vijeća obrane (HVO) u napadu na selo Ahmići, ubistvima civila i teškom ranjavanju žena i djece.

Svjedok: Mathew Robert Wooley

Direktno ispitivanje

Svjedok je u kritično vrijeme bio oficir/časnik u bataljonu britanske vojske UN-ovih snaga smještenih u Novoj Biloj, općina Vitez. Glavna dužnost britanskog bataljona UN-a je bila osiguranje humanitarne pomoći u regionu Srednje Bosne. Obavezu osiguranja humanitarne pomoći izvršavali su pomoću vojnih vozila.

Događaji 16. aprila 1993. godine

Svjedok je ocijenio da su odnosi između Armije BiH i HVO-a prije 15. aprila 1993. godine bili dobri. 16. aprila 1993. godine svjedok je oko 11,00 sati krenuo s dva transportera, 'Shmicer i Warrior, u izviđanje terena u pravcu mjesta koje je gorilo (*Napomena: iz izvještaja nije jasno na koje se selo ovaj iskaz odnosi - Ahmići, Nadioki, Pirići ili Šantići*). Kada su prišli selu (*Napomena – kojem selu?*) vidjeli su kuće koje gore. U blizini minareta džamije jedna žena je mahanjem davala znakove da stanu. Zaustavili su se. Kad su ušli u njenu kuću vidjeli su kako čovjek natopljen krvlju leži na krevetu. Pružili su mu prvu pomoć te krenuli dalje. Svjedok je uz put vidio vojnike koji pomjeraju najmanje dva leša.

Na pitanje tužioca svjedok je odgovorio da je toga jutra u selu vidio oko 5 vojno sposobnih muškaraca koji nisu imali naoružanje, ostali su bili stariji, žene i djeca. Pojasnio je da je na saslušanju u Haškom tribunalu spomenuo brojku od 10-ak vojno sposobnih muškaraca, da je to bila njegova gruba procjena. Na kraju sela, u okolnoj šumi, su vidjeli naoružane muškarce koji su gledali prema selu, svjedok pretpostavlja da su to bili vojnici HVO-a.

Na povratku su se zaustavili u kući u kojoj je ranjena žena ležala na improviziranom nosilu. Na fotografiji br.16 koju je kao dokaz izvelo Tužilaštvo vidi se ranjena žena kojoj pripadnici UN-a pružaju pomoć. Svjedok je rekao da je ranjena žena bila u polusvjesnom stanju s peškirom oko glave. Kada su skinuli peškir vidjeli su da je žena teško ranjena u glavu i da joj se vidi dio mozga.

Ljudi na koje su nailazili su bili vidno uplašeni, jer se napad odigrao nekoliko sati prije njihovog dolaska. Na povratku su svratili još u kuću čovjeka koji im je mahao. Tamo su zatekli oko 30 ljudi koji su izašli iz skloništa. Pet od njih je imalo ozbiljnije, a nekoliko njih lakše povrede. Na fotografiji broj 25 se vidi ranjena djevojčica. Na tom mjestu bio je i jedan stariji čovjek ranjen u predjelu stomaka, te jedan ranjen u rame. Vidjeli su, ukupno, 10-ak žrtava. Nakon ukazane pomoći povrijeđene su evakuisali.

Tužilaštvo je u dokazni materijal priložilo više fotografija koje je napravio svjedok i fotoreporter koji je tom prilikom bio s njima. Priloženo je i više fotografija na kojim se vide žrtve u selu Ahmići i kuće kako gore. Svjedok je rekao da su na tačci br. 5 zračnog snimka pronašli pet leševa muškaraca srednjih godina, između 40 i 45 godina, s dosta rana na tijelima. Niko od ubijenih nije imao oružje. Nije bilo defanzivnih položaja niti tijela ubijenih pripadnika HVO-a. U dokazni materijal priložene su i slike koje su tom prilikom napravljene.

Unakrsno ispitivanje svjedoka Mathew Robert Wooleya

Svjedok je došao u BiH 10./11. novembra 1992. godine u činu poručnika. Kada je svjedočio u «predmetu Kupreškić» 1998. godine imao je čin majora. Svjedok je opisao kretanje svoje karijere. Prije dolaska u BiH nije dobio nikakva politička uputstva. Za vrijeme misije u BiH svakodnevno je vodio privatni dnevnik, taj je dnevnik koristio u MKTJ kao dokaz, dnevnik je u posjedu svjedoka. Svjedok je takođe pojasnio da službeni dnevnik nema nikakve veze s njegovim privatnim.

Na pitanje branioca kakva je bila sloboda kretanja u tom periodu između Kiseljaka i Busovače svjedok je rekao da je postojao kontrolni punkt u mjestu Kačuni, ali da je bilo puno zaobilaznih puteva koji su se mogli lako koristiti.

Na pitanje branioca da li je HVO imao tenkove u svom naoružanju svjedok je rekao da, koliko on zna, jedini tenk na tom području imala je ARBiH, a bio je stacioniran na brdu Kuber. Svjedok zna za incident koji se je desio u mjestu Putiš te da je zbog toga u to mjesto dolazio neki komadant ARBiH da istraži šta se je desilo. Svjedok je rekao da je put koji je prolazio pored Ahmića bio od strateške važnosti. U selu Ahmićima nije vidio nikakvu teritorijalnu odbranu.

Svjedok misli da žena koja je pogođena u glavu nije preživjela, odnosno da je umrla nakon izvjesnog vremena od zadobijenih rana, dok su ostali evakuisani u Zenicu.

Dana 18.04.1993. godine, u prijepodnevnim satima, bio je u Donjoj Večerskoj. Neko vrijeme je posmatrao sukob između ARBiH i HVO-a. Svjedok zna da je bilo presjecanja komunikacije, ali s planom za presjecanje komunikacija nije bio upoznat.

Svjedok je na pitanje branioca odgovorio da on ne zna da je u Ahmićima HVO imao žrtava.

Pritužbe obrane

Odbrana je iznijela Sudskom vijeću pritužbe zbog kašnjenja u dostavi materijala od strane Tužilaštva, jer im to onemogućava pripremanje unakrsnog ispitivanja svjedoka. Odbrana i optuženi takođe su se požalili i na probleme s prevodom, jer je dosta materijala na engleskom jeziku.

Glavni pretres

30. 08. 2007 godine: dokazni postupak saslušanjem svjedoka optužbe

Izveštaj: Mirza Huseinović, IDC - Sarajevo, regionalni tim za praćenje domaćih suđenja

Svjedok: Bryan Watters

Direktno ispitivanje

Misija bataljona britanske vojske u Vitezu

Svjedok Bryan Watters rođen je 28.10.1953. godine u Britanskom Kamerunu (Afrika), po zanimanju je profesionalni vojnik sa činom pukovnika. U BiH je stigao 06.02.1993 godine kako bi preuzeo dužnost drugog zapovjednika u bataljonu Britanske vojske u Vitezu. Pri preuzimanju dužnosti je imao čin brigadnog generala.

Zona odgovornosti Britanskog bataljona je bila Srednja Bosna, bataljon je imao raspoređene čete u Tuzli, G. Vakufu, Vitezu, Sarajevu i vezu u Maglaju. Njihova misija je bila pomoć u distribuciji hrane i u spašavanju života. Britanski bataljon je vojnim vozilima osiguravao prolazak konvoja s hranom.

Na pitanje tužioca da li je smatrao neophodnim uspostavu oficira za vezu sa satnijama, svjedok je odgovorio da su postojali oficiri za vezu koji su pomagali zapovjedniku satnije i bojne. Svjedok je često komunicirao s oficirima za vezu. Sredinom aprila 1993. g. je u Ahmiće poslan oficir za vezu.

Na pitanje tužioca da li je bio spreman da otvori vatru kako bi zaštitio civile, svjedok je odgovorio da je bio, te da se nalazio u situacijama kada je bio primoran da otvori vatru na neku od strana u sukobu.

Na pitanje tužioca da li je čuo za zapovjednika HVO-a u Zenici, Totića, svjedok je odgovorio da mu je poznat slučaj, da je 15.04.'93 otet Totić a da su dvojica njegovih tjelohranitelja navodno ubijena. Čim je dobio tu informaciju svjedok je otišao na mjesto otmice, smatrao je da je informacija tačna. Međutim, nisu znali ko je odgovoran za otmicu. HVO je optuživao ARBIH, a oni su to prihvatili.

Događaji 16. 04. 1993. godine

U 1:00 sat 16.04.'93 u njihovu bazu su došla dva novinara koji su bili smješteni blizu Ahmića i ispričali da im je rečeno da odu. Kasnije je shvatio da su izmješteni zbog toga što su mogli da vide što će se dešavati u Ahmićima. To jutro primili su nekoliko izvještaja o incidentima u Ahmićima, Vitezu, G. Vakufu, Prozoru itd. U 6:00 sati su uputili patrole u zonu odgovornosti satnije u Vitezu. Tada su počeli da stižu izvještaji o sukobima između HVO-a i Armije RBiH.

Svjedok je izašao iz baze u 8:00 i krenuo prema muslimanskoj četvrti u Starom Vitezu. Naišli su na pušćana vatru i vatru iz ručnih bacača. Odatle je otišao na drugu stranu Viteza gdje su naišli na mine protiv tenkova. U bošnjačkom dijelu, pored puta, su vidjeli veći broj civilnih žrtava, među kojima koje su pronašli nije bilo oružja.

Svjedok je otišao u štab ARBIH kako bi pokušao da dogovori sastanak između HVO-a i ARBIH. Preduslov za početak pregovora je bio da se izvuku ranjenici i jedan čovjek iz sela Kruščica kojeg je napadao HVO. Put prema Kruščici je bio blokiran i uzak, veoma teško su transporterima prošli do jednog brda odakle su vidjeli direktnu vatru prema selu, izgledalo je veoma opasno. Odatle su otišli do štaba ARBIH. Tu su dobili vodiča koji ih je odveo do kuće u kojoj su bili ranjeni muškarci i žene.

Na pitanje tužioca kakva je to bila akcija HVO-a 16.04.'93, svjedok je rekao da je, iz njegove perspektive, to bila koordinirana akcija HVO-a. Tu tezu potvrđuje i isključenje struje i telefona koji su bili pod kontrolom HVO-a. Isključeni su svi telefoni, osim jedne linije koja je išla iz Blaškićeve komande, po njegovom mišljenju, s namjerom da se britanski bataljun opterećuje sa sitnicama kako bi se odvratila pažnja od stvarnih problema.

19. ili 20. 04.1993. godine ARBIH je krenula u kontranapad i presjekla komunikaciju između Viteza i Busovače te na taj način oslabila snagu HVO-a i stvorila uslove za pregovore.

Na pitanje tužioca da li je čuo za oružje "Nora", svjedok je rekao da jeste, da je to oružje velike razorne moći kalibra oko 155 mm koje uništava kuću ako padne na nju i smrtonosno je u radijusu od 100 metara. Oružje "Noru" HVO je koristilo tokom napada 16.04.'93 godine. Upotreba ovog oružja je zahtjevala odluku, barem, na srednjem nivou lanca komandovanja.

Eksplzija kod džamije

Dana 18.04.'93 u 7:30 čulo se veliku eksploziju koju je prouzrokovao "kamion-bomba" postavljen kod džamije i koja je nanijela veliku štetu na džamiji i okolnim kućama – ubijena su 3 čovjeka, 8 ih je teško ranjeno a 150 ljudi je ostalo bez krova nad glavom. Svjedok je rekao da se je radilo o terorističkoj akciji sa ciljem nanošenja velike štete. Nakon ovog događaja naredio je evakuaciju civila. Tokom evakuacije nazvao ga je komadant Hadžihasanović i rekao da treba odmah da zaustavi evakuaciju, jer tim doprinosi etničkom čišćenju i slabljenju morala vojnicima ARBIH. Svjedok je ipak evakuisao dio civila, jer su bili izloženi snajperskoj vatri, prvobitno je evakuisano oko 150 civila, taj se broj kasnije popeo na 450 civila.

Na pitanje kakav cilj je imala ova akcija HVO-a, svjedok je odgovorio da je po njegovom mišljenju glavni uzrok pokretanja ove akcije bilo stvaranje hrvatske većine u kantonu deset (10), po "Vance-Owenovom planu".

Na pitanje tužioca da li je putovao cestom prema selu Nadioci, svjedok je rekao da su 19.04.'93 putovali prema selu Nadioci te da su tom prilikom naišli na grupu od 30-40 civila koja je blokirala saobraćaj ležeći po cesti. Razgovarajući sa njima rekli su da su im vojnici HVO-a naredili da napuste kuće. U ovoj grupi većina su bili stariji, žene i djeca, a bilo je i 12 do 13 mladića. Nedaleko od njih

nalazili su se vojnici HVO-a, bili su u crnim uniformama, imali su puške i pištolje, zvali su ih "HOS", to je bio specijalni odred unutar HVO-a. Ovi vojnici su imali amblem sa likom "Džokera" sličnim kao na kartama. Ovi vojnici su bili arogantni i jasni u svojoj misiji (da u ove bošnjačke kuće usele hrvatske izbjeglice). Iz razgovora sa ovim vojnicima saznao je da oni neće da puste maladiće dok su žene, djecu i starce puštali. Svjedok je odlučio da ove ljude neće prepustiti sudbini, nego im je osigurao sati i trideset minuta prednosti na putu prema liniji ARBIH, što im je bilo sasvim dovoljno da sigurni stignu do linija ARBIH. Svjedok je rekao da su često vidali pripadnike HOS-a kako vježbaju gađanje ispred jedne kuće gdje su bili smješteni. Ovu kuću su zvali "bungalov". HOS- je bio nauružan puškama AK-47 i snajperima.

Ambasador Tibo (Tebeaw) organizovao je i predsjedavao sastankom između HVO-a i ARBiH. Svjedok je za vrijeme pregovora bio ispred zgrade, kada mu je njegov prevodilac prišao i rekao da je čuo razgovor između načelnika glavnog stožera HVO-a, Milivoja Petkovića, i Tihomira Blaškića o masakru koji su počinili HVO-ovi vojnici, te kako je Blaškić umirivao Petkovića kako je sve pod kontrolom. Postignut je određeni sporazum kojeg je sljedećeg jutra nadgledao britanski zapovjednik UN-a, Bob Stewart. Postignuti sporazum nisu izpoštivali vojnici ARBiH, jer su saznali za masakr koji se desio u Ahmićima.

Ahmići

Kasnije tog dana svjedok je otišao u Ahmiće i pretražio cijelo područje. Tokom izviđanja utvrdio je da je selo bilo okruženo sa svih strana kako bi spriječio izlazak i ulazak u selo, vidio je mjesta na kojima su bili pripadnici HVO-a, na tim mjestima trava je bila ugažena i tu su se nalazile čahure metaka. Snage koje su ušle u selo uništavale su sve, "ništa nije ostalo živo". U jednoj bošnjačkoj kući našli su sedam članova porodice koji su, po njegovom mišljenju, prvo ubijeni, pa zapaljeni. Svjedok je rekao da su oni organizovali sahranu za ubijene, te da su iz Travnika doveli vjerske vođe. Taj dan sahranjeno je 96 žrtava od kojih je većina bila iz sela Ahmići.

Tužilaštvo je u dokaze predložilo i fotografije na kojima se vidi:

- Srušen minaret džamije, dokaz broj **42**.
- Tijelo odrasle osobe i djeteta na stepenicama, dokaz broj **43**.
- Tijelo djeteta na stepenicama, dokaz broj **44**.
- Tijelo odrasle osobe, dokaz broj **45**.
- Kostur djeteta koje je spaljeno, dokaz broj **46**.
- Leševi ljudi koji su spaljeni, dokaz broj **47**.
- Ostaci ljudskih tijela u pepelu i ruševinama dokaz broj **48**.
- Prostorija kuće u kojoj se nalazi dio grudnog koša i drugi ostaci tijela, dokaz broj **49**.
- Medicinski vod koji izvlači tijela iz kuća, dokaz broj **50**.
- Masovna grobnica gdje je ukopano 96 tijela žrtava, dokaz broj **51**.
- Tijela ljudi ubijenih u Ahmićima i okolnim mjestima tih dana, dokaz broj **52**.
- Poredana tijela žrtava prije sahrane, dokaz broj **53**.

Na pitanje tužioca da li zna tko je učinio ovaj zločin, svjedok je odgovorio da su čuli razne priče kao da su ovaj zločin učinili Srbi, ili da su zločin učinili sami Bošnjaci. Međutim svjedok je napomenuo da su oni znali da su zločin u selu Ahmići počinili vojnici HVO. Oni su sačinili spisak od osamnaest osumnjičenih za ovaj zločin i dostavili ga Tihomiru Blaškiću od kojeg su tražili kažnjavanje počinioca. Na pitanje tužioca da li smatra da je ovaj zločin počinila jedinica "Džokeri", svjedok je odgovorio potvrdno.

Izostanak unakrsnog ispitivanja svjedoka Bryana Wattersa

Odbrana nije imala primjedbi na izvedene dokaze. Nije unakrsno ispitala svjedoka jer Tužilaštvo nije dostavilo sav materijal vezan za ovog svjedoka. Sudsko vijeće je ostavilo mogućnost da odbrana naknadno unakrsno ispita svjedoka.

Kometar posmatrača

Svjedok Bryan Watters, kao profesionalni vojnik Britanske vojske, je razjasnio vojno - političku situaciju u aprilu 1993. godine. Svjedok za zločine sumnjiči pripadnike jedinice "Džokeri" koja je djelovala u sklopu IV. bojne Vojne policije HVO-a kojom je zapovjedao optuženi Paško Ljubičić.

Glavni pretres

10. 09. 2007 godine: dokazni postupak saslušanjem svjedoka optužbe

Izvještaj: Mirza Huseinović, IDC - Sarajevo, regionalni tim za praćenje domaćih suđenja

Svjedok: Lee Whitworth

Direktno ispitivanje

Svjedok Lee Whitworth, rođen je 25.06.1964 godine u Engleskoj, po zanimanju je učitelj u Katoličkoj školi (zamjenik direktora škole).

Svjedok se prijavio u Britansku vojsku 1989. godine, u BiH je došao u aprilu 1993. godine, kao časnik za vezu u pukovniji.

Prvih deset dana po dolasku u BiH izvršavao je ulogu časnika za vezu (obavještavanje o aktivnostima i događajima u zoni njegove odgovornosti). Na pitanje tužitelja kakva su sredstva i opreme veze bile u upotrebi u to vrijeme, svjedok je rekao da su se koristile ručne radio stanice (motorole), telefonske komunikacije (PTT komunikacije) i linijske veze. Svjedok je opisao komunikaciju bosanskih Hrvata tokom 1993. godine kao konzistentnu. Imao je utisak da su vojnici poslušni i da komanda čvrsto kontroliše pokrete i akcije vojnika.

Uloga svjedoka je bila da obavještava UNPROFOR i druge međunarodne organizacije o događajima i aktivnostima u zoni odgovornosti britanskog bataljona. Svjedok je rekao da se zapovjedništvo HVO-a nalazilo u Vitezu, te da je vrhovni zapovjednik HVO-a bio pukovnik Blaškić a Marijo Čerkez zapovjednik za Vitez dok je Darko Grubešić bio časnik za vezu pukovnika Blaškića. Svjedoku je rečeno da se stožer VP nalazio takođe u Hotelu «Vitez». Kao zapovjednik VP prvo se predstavljao Vlado Šantić, kasnije upoznao Pašku Ljubičića kao zapovjednika VP. Svjedok je rekao da se Paško Ljubičić nalazio pod izravnom zapovjedi pukovnika Blaškića. Svjedok je rekao da se barem jedanput sreo "licem u lice" sa optuženim. Tužilaštvo je pokazalo fotografiju koju je napravio svjedok, na kojoj se vidi optuženi Paško Ljubičić i jedan pripadnik Vojne policije koji pregleda konvoj sa hranom koju su povezli u muslimansko selo Krušćicu.

Svjedok je dva do tri dana po svom dolasku naišao na "bungalov" ispred kojeg je vidio par mladića koji su imali crne uniforme i bili su veoma ponosni što pripadaju toj postrojbi, oni su mu rekli da pripadaju jedinici «Džoker». Za njih je svjedok rekao da su bili dobro naoružani te da mu se činilo da imaju bolju logistku nego druge jedinice. Kada ih je svjedok upitao da li su učestvovali u vojnoj akciji u selu Ahmići odgovorili su da su bili uključeni u sve uspješne akcije, tako da je svjedok shvatio da su bili uključeni u napadu na selo Ahmići. Tokom razgovora sa njima prisutan je bio i neki stariji čovjek koji je zaustavio ovaj razgovor nakon 30-ak minuta naredivši vojnicima da prekinu razgovor. Jedna od njegovih dužnosti bila je da upozna sve zapovjednike. Kada je upitao vojnike sa kojima je razgovarao ko im je zapovjednik oni su rekli da je to Paško Ljubičić. Svjedok je rekao da mu je tokom razgovara neko pokazao oznaku «džoker», svjedok je dodao da su neki od vojnika imali šahovicu a neki oznaku «džoker».

Svjedok je viđao Darka Kraljevića zapovjednika «Vitezova» koji je tvrdio da je učestvovao u akciji u selu Ahmići. Svjedok je Kraljevića okarakterisao kao "hvalisavca" koji ga je jednom prilikom pozvao da testiraju oružje. «Vitezovi» su imali uobičajene američke uniforme. Svjedok misli da jedinica "Vitezovi" nije učestvovala u akciji napada na selo Ahmići ali misli da je Kraljević učestvovao u napadu sa još dva do tri pripadnika jedinice «Vitezovi».

Pripadnici UNPROFOR-a su imali običaj da slikaju sve važne lokacije. Tako je napravljena jedna fotografija svjedoka sa HVO vojnicima ispred ulaza u hotel gdje je bio glavni stožer HVO-a.

Tužilaštvo je predstavilo i dokaz br. 59. fotografija punkta gdje su pripadnici HVO-a zaustavili konvoj sa hranom na kojem stoji optuženi Darko Gelić (časnik za vezu pukovnika Blaškića) i dva vojna policajca. Dokaz br. 60. fotografija dvojice vojnika gdje je jedan od njih u uniformi «džokera» a drugi u uobičajenoj uniformi.

Od časnika za vezu svjedok je saznao da je u Vitezu (nekolicini) muslimana odrezana glava. Tužilaštvo je u spis priložilo i dokaz br. 61. fotografija pripadnika jedinice «Vitezovi», dokaz br. 62. naredba pukovnika Čerkeza gdje se kao primatelji naredbe navode Čerkez, Nakić, VP, «Vitezovi» i jedinica «Tvrtko» koja je bila locirana na području Novog Travnika.

Sudsko Vijeće je nakon direktnog ispitivanja zatražilo od odbrane da se izjasni o dokazima Tužilaštva;

Odbrana se nije očitovala u pogledu dokaza za koje je Tužilaštvo zatražilo da se uvedu kao dokazni materijal, jer su dobili samo dio tih dokaza na uvid. Na ovu primjedbu Tužilaštvo je odgovorilo da oni nisu dobili nikakav dopis u pogledu dokumentacije koja im fali, na šta je odbrana odgovorila da su jutros poslali dopis Tužilaštvu. Odbrana je iz istih razloga odgodila unakrsno ispitivanje svjedoka.

Glavni pretres

11. 09. 2007 godine: dokazni postupak saslušanjem svjedoka optužbe

Izveštaj: Mirza Huseinović, IDC - Sarajevo, regionalni tim za praćenje domaćih suđenja

Svjedok: Geoffrey Thomas

Unakrsno ispitivanje- Branilac Tomislav Jonjić

Svjedok je bio u Lašvanskoj dolini od 02. februara 1993. godine do 08. maja 1993. godine. Svjedok je davao izjave haškim istražiteljima i svjedočio u predmetu «Blaškić». Tokom saslušanja u predmetu «Blaškić» rekao je da su odnosi između ARBiH i HVO-a, u februaru i martu 1993. godine bili uglavnom dobri. Svi su znali da se Vitez po prijedlozima o podjeli Srednje Bosne nalazi na granici te da je kontrola Viteza zbog toga važna. Živko Totić je bio zapovjednik HVO u Zenici a otet je 15.04.1993. godine.

Svjedok se ne sjeća događaja koji se desio 28.03. kada su na izlazu prema Zenici ubijena dva pripadnika HVO-a. Zna za otmicu nekoliko visokih časnika HVO-a, pred izbijanje sukoba, ali ne zna ko ih je oteo, te je dodao da su pripadnici britanskog bataljona učestvovali u pregovorima za njihovo puštanje. Ne sjeća se da li su, odlaskom u selo Putiš, namjeravali pričati sa komadantom ARBiH ili sa stanovništvom, sjeća se da je pričao sa ljudima i da je obišao nekoliko kuća i razgovarao sa civilima, bili su to "žene i stariji ljudi". Moguće je da je u selu Putiš razgovarao i sa zapovjednikom ARBiH. U selu Putiš nije vidio očite vojne pripreme za odbranu od napada. Prilikom odlaska u selo Putiš sa njim je bio i Mathew Robert Wooley.

Glavni pretres

21. 09. 2007 godine: dokazni postupak saslušanjem svjedoka optužbe

Izvjestaj: Mirza Huseinović, IDC - Sarajevo, regionalni tim za praćenje domaćih suđenja

Dana 21.09.'07 godine pred Sudom BiH u predmetu «Paško Ljubičić» saslušan je zaštićeni svjedok "O". Zaštitne mjere za ovog svjedoka određene su ranije u rješenju sudije za predhodni postupak dana 12.12.2006 godine.

Svjedok „O“

Direktno ispitivanje

U januaru 1993. godine napadnuto je mjesto gdje je svjedok živio, 21. ili 22. januara oko 20:00 čule su se eksplozije po gradu. 30 minuta nakon što se smirilo, svjedok je oko 22:00 sati na terasi svoje kuće čuo korake. U tom momentu je odjeknula snažna eksplozija, da bi nakon toga čuo povike: "Otvaraj, policija!" Pošto je znao da policija ne ulazi na ovakav način, svjedok je sa porodicom izašao na sporedni ulaz u baštu i sakrio se iza grma. Nije vidio ljude koji su došli tu noć, vidio je siluete sedam ljudi u uniformama. Nisu prolazili iza kuće niti su ih gonili samo su nasumice pucali jer nisu znali gdje su se sakrili Svjedok je na ovu pucnjavu uzvratio pucajući iz pištolja što je po njemu jedan od razloga zašto ih nisu gonili. Svjedok je bio naoružan pištoljom «šorpion» kojeg je nabavio na crno radi lične zaštite. Svjedok je iz grma na udaljenosti od 20 do 30 metara posmatrao pljačkanje svoje kuće (iz koje su odvozili stvari čitavu noć). Ujutru oko 8:00 sati vratio se kući u kojoj skoro ništa nije zatekao. Porodicu je taj dan poslao prema mjestu Kaćuni na teritoriju pod kontrolom ARBiH. U momentu ovih događanja svjedok nije bio u uniformi ali je bio član ARBiH. Svjedok je rekao da je 1992. godine kao pripadnik ARBiH bio u Stuparićima kod Visokog. Svjedok je napomenuo da u vrijeme ovih događaja nije bilo nikakvih akcija ARBiH.

Nakon što je poslao porodicu prema teritoriji pod kontrolom ARBiH svjedok je otišao u grad. U gradu je čuo da je noć prije na isti način ubijen momak Delija Mirsad, slične stvari dešavale su se i na drugim mjestima. Svoj slučaj svjedok je prijavio Petrović Nikici koji je radio u policijskoj stanici. On je njegov slučaj zapisao ali od toga nije ništa bilo. Ništa od predmeta koje su mu oduzeli do danas nisu vratili.

Vlasnici okolnih kuća gdje je svjedok živio su bili Muslimani. Svjedok je rekao da su muslimanski poslovni prostori u gradu bili razneseni i uništeni. Po danu je bilo mirno ali su noći bile opasne, tako je jednu noć zapaljena njegova i još par muslimanskih kuća. Svjedok je prešao u gradu kod brata i tu ostao sve do 25. januara do poslijepodnevnih sati.

24. na 25. Muslimani su bili skoncentrisani u jednom dijelu grada. To jutro dešavala su se neka kretanja, oko 6:00 sati ujutru čula se vatrogasna sirena za opštu opasnost, nakon te sirene nastala je strahovita pucnjava, pucano je po njima. Sa mjesta gdje je on bio vidjelo se kako odvođe ljude, to je trajalo do 15:00 sati. Poslijepodne nastupila je opšta panika, Muslimane su stjerali u centar čaršije, tu je počelo odvajanje žena, djece i starijih muškaraca koji su kasnije protjerani prema Zenici a muškarci su odvedeni na Kaonik. Na pitanje tužioca da li zna da je neko ubijen u ovim dešavanjima, svjedok je rekao da zna da je ubijen jedan momak, za jednog zna da je ubijen snajperom, zna za tri leša ispred jedne kuće i trojicu muškaraca koji su ubijeni na drugom kraju grada, te dvojicu muškaraca koji su pokušali doći do UNPROFOR-a, ubijeno je oko 10 ljudi. Svjedok je na pitanje tužioca rekao da su sa mjesta gdje su prvobitno bili pokušali nešto malo otpora da pruže, zna da je neki momak pucao, ali da nije bilo nikakve oružane formacije, odnosno, da je jedina vojna formacija bila u Kaćunima sa kojom oni nisu imali nikakve veze.

Zatočeništvo u kasarni Kaonik

Na pitanje tužioca da li mu je prije bio poznat Kaonik svjedok je odgovorio da je to bila vojna kasarna u koju nikada prije nije ulazio. Na Kaonik je odvezen sa autobusom u kojem je bilo oko 60 ljudi a ne zna da li je još bilo autobusa. Kada su došli u kasarnu tu je bilo već zatvorenika koji su ranije dovođeni. U kasarnu su dovođeni oko 16:00 sati i odmah iz autobusa su ih ubacili u hangar, unutra su bili zatvoreni ljudi koje je svjedok poznao, a dovođeni su iz okolnih sela i Busovače. Po njegovom

dovođenju u hangaru je bilo već zatvoreno između 200-300 ljudi. Hangar je bio dug 70 metara i širok 20 metara, patos je bio betonski a unutra nije bilo ništa. Pošto su dovezeni u januaru unutra je bilo jako hladno, svjedok je u to vrijeme bio dobro obučen a bilo je i onih koji su bili oskudno odjeveni. Svjedok je rekao da su isti dan neki ljudi u hangaru skidali od zatočenika sve što im se sviđjelo. Na svjedoku je ovom prilikom ostala sva odjeća. U jednom momentu došao je upravnik zatvora koji se predstavio kao Zlatko Aleksovski. Navečer su dobili po šolju čaja a jedan od vojnika ih je popisao. Svjedok je rekao da su ujutru dobili palete i čebad koje su dijelili po jednu na 3 do 4 osobe. Ubrzo su iz hangara prebačeni u ćelije gdje je zatvarano od 25 do 30 ljudi u jednu ćeliju dimenzija 3 x 3.

Čuvari su mu bili poznati, to su njegove komšije obučene u maskirne uniforme. Svjedok je rekao da je u ćelijama bilo toplo, jer je loženo, dobivali su 2 do tri obroka dnevno što je za te prilike bilo jako pristojno. Oni koji su išli na kopanje nisu dobijali ništa a kopali su po cijeli dan. Odmah istu noć, kada je prebačen u ćeliju, svjedok je tučen, svaku noć tučen od strane jednog momka s nadimkom Marelja koji je bio visok oko 170 cm i zdepast. Imao je vojnu uniformu i beretku. Na ispitivanje je vođen u zgradu na samom ulasku u kasarnu, tu je zatvoren u neku ćeliju dok je drugi zatočenik bio na ispitivanju, nakon pola sata odveden je i on na ispitivanje. Ušao je u prostoriju na prvom spratu koja je bila prilično duga i imala stolnoteniski stol na kojem su stajali razni predmeti, kao palice...itd. Na ulasku ga je dočekao prijateljski ton Petrović Žarka i Katava Željka koji su ga ponudili kafom i cigaretom. Tokom ispitivanja dvojica gore pomenutih isljednika su izdavali perfidna naređenja trojici momaka koja su ga tukla. Udarali su ga po čitavom tijelu, bio je sav modar od policijskih palica, kablova i željeznih šipki. Jedan od momaka mu je prišao sa leđa i stavio mu nož pod glavu. Najteže mu je bilo kada je dobio udarac vrhom palice u predio grudnog koša, kada je jauknuo i rekao: "Majko moja!", našta su mu odgovorili da mu niko ne može pomoći, jer se ne nalazi ni na spisku živih ni mrtvih. Ispitivanje je trajalo više od tri sata tokom kojeg su mu govorili da ne znaju šta će sa njim jer se ne nalazi na spiskovima. Nakon ispitivanja vraćen je u istu ćeliju i nije mu pružena pomoć. U ćeliji sa njim su bila zatvorena dva Iranca koji su bili doktori i oni su mu dali neku tabletu za bolove i mast.

Svjedok je bio zatočen na Kaoniku od 25. januara do 8. februara. Slan je na kopanje rovova iznad sela Putiš. Tu su kopali rovove čitavu noć, a momci koji su ih čuvali bili su veoma korektni prema zatočenicima. Svjedok je vođen na radove na Kulu a Dan prije nego što će biti vođen na radove na Kulu njegov brat, koji je se od tamo vratio, mu je rekao da na Kuli traže samo njega. Toga dana kada su prozivani zatočenici za rad na Kuli njegov komšija mu je rekao da će i on ići sa prozvanim zatočenicima. Sa kamionom su dovezeni do sela gdje su ih dočekali stražari koji su pitali za njega. Nakon ispitivanja, jedan Srbin, vojnik HVO-a, odveo ga je za jedan hrast i rekao mu da skine odjeću. Nakon pretresanja počeo je da ga tuče i tjera da pjeva pjesmu "Ja mudžahedin, jebem majku ustašku", nakon čega su došli ostali i pitali ga šta to pjeva i počeli ga tući. Nakon ove torture odveden je na kopanje rovova. Svjedok je rekao da su tu pretučena još dvojica momaka a da je on imao "poseban tretman". Svakih 10 do 20 minuta dolazio je neko od uniformisanih ljudi i započinjao razgovor sa njim nakon čega su mu govorili: " A, ti si taj!" i tukli ga po 10-ak minuta. Jedan od uniformisanih vojnika mu je sa bakičkom od novina zapalio bradu a drugi mu je skinuo kapu i zapalio je, nakon čega mu je naredio da je pojede. Svjedok je mislio da se ovaj šali, a on mu je rekao da mora. Svjedok je nakon par udaraca počeo da je jede da bi je na kraju i pojeo. Ljude koji su ga tjerali da to radi svjedok nije poznavao. Svaki od ovih ljudi koji su ga maltretirali dolazio je i govorio da će doći noć i da će mu onda doći nekakav hosovac. Kada je došla noć došao je nekakav momak u crnoj uniformi, "hosovac", koji mu je rekao da krene sa njim i da ponese lopatu. Kada su stigli na određeno mjesto hosovac mu je naredio da kopa rupu, kada ga je svjedok upitao, a zašto da kopa tu rupu, on mu je rekao da je to za njega. Nakon ovog odgovora svjedok je pitao hosovca da li mogu da se nekako dogovore, obećavši da će mu dati novac i dva prstena koja ima u ćeliji, na šta je ovaj pristao. Hosovac ga je vratio u ćeliju i rekao čuvarima da je on njegov prijatelj i da ga niko više ne smije dirati.

Nakon povratka sa Kule, dan poslije, oko 12:00 sati bila je razmjena i on je otišao za Zenicu. U tom momentu svi zatočenici su razmjenjeni. Crveni krst koji je bio organizator ove razmjene nije odmah pristao na razmjenu jer su falila dva zatočenika. Svjedok je rekao da su ti zatočenici ubijeni prilikom radova, jedan je ubijen krampom u grudi a drugi je podlegao od posljedica batinjanja. Svjedok je rekao da je odvođen i u klasični «živi štit» u selu Strane. U «živom štitu» bili su 5-6 sati i oni su bili uslov da se to selo preda, međutim ljudi iz tog sela su odbili i oni su vraćeni na Kaonik.

Unakrsno ispitivanje

Svjedok je tri puta bio u Hagu i tri puta davao izjave, misleći na svjedočenja u sudu. Svjedočio je u predmetima «Aleksovski» i «Dario Kordić», u predmetu «Tihomir Blaškić» svjedočio je kao svjedok odbrane. Nakon svjedočenja u predmetu «Aleksovski» imao je nekih neugodnosti i niko mu nije pružio zaštitu.

Svjedok je služio vojsku u Čapljini, imao je čin desetara i napredovao je do čina vodnika. Na početku rata bio je član Patriotske lige. Svjedok je potvrdio da je Derviš Sarajlić bio jedan od članova Patriotske lige, a da je Vatrogasni dom bio sjedište Patriotske lige. Pripadnici Patriotske lige su išli na ratište u Jajce kao i pripadnici HVO-a.

Svjedoku je poznat Husein Hadžimejlić, misli da je bio načelnik štaba TO. Svjedok poznaje i Amira Hadžića, misli da je bio neki službenik u TO. Na pitanje braniteljice da li je općinska vlast tražila da JNA napusti teritoriju općine, svjedok je potvrdno odgovorio. Na pitanje koliko je bilo kasarni na području općine svjedok je rekao da su bile tri; Kaonik Kačuni i Draga. Kasarnu Kaonik preuzeo je HVO a silos u Kačunima HVO. 1992. godine u Busovači zapovjednik HVO bio je Dario Kordić.

Na pitanje odbrane ko je 10. maja 1992. godine bio načelnik policije u Busovači, svjedok je rekao da ne zna a nakon spominjanja imena Husnija Neslanović svjedok je rekao da je moguće da je bio on. Kao građanin općine Busovača svjedok je primjetio da se povećao broj izbjeglica 1992. godine.

Na pitanje da li zna šta se desilo 24.01.1993. godine svjedok je rekao da je čuo da su dva vojnika HVO pokušali proći kroz punkt, te da je jedan poginuo, te da je to bio razlog čišćenja u Busovači. Svjedok je rekao da koliko on zna da je auto gađan tromblonima. Njegovoj ženi niko nije pomogao da izađe iz Busovače ali je dodao da ona nije slobodno izašla.

Svjedok je rekao da 24/25. 01.1993 godine nije koristio vatreno oružje. Toga dana kada su stjerani na trg vidio je obilježja; HV, HVO-a i «Ranolist» brigada.

Svjedok zna za ime Anto Slišković, zna da je bio druga karika iza Kordića. Mirko Ćosić je bio aktivni policajac a kasnije komandir nekog voda. Svjedok zna za ime Gavro Marić odnosno da je bio jedan od zapovjednika. Svjedok za Pašku Ljubičića do tada nije čuo. Svjedok je vidio oznake HV u Busovači ali ne zna da li su ti ljudi odlazili na ratište u Hrvatsku. Svjedoku je poznat i Darko Kraljević, rekavši da je bio jedan od zapovjednika. Svjedok je odgovarajući na pitanje braniteljice, ko je bio zapovjednik Zlatku Aleksovskom, odgovorio da ne zna, ali se sjeća jedne situacije, kada su vraćeni iz Putiša, da se pojavio neki momak koji je nosio neku ceduljicu na osnovu koje je tražio od Aleksovskog ljude za kopanje, a ovaj mu je odgovorio da ne može jer nema na papiru potpisa Kordića ni Sliškovića. Svjedok je rekao da ga niko od stražara nije tukao. Svjedok je rekao da je policajac Nikola Bubić bio osoba koja je tukla zatočenike. Svjedok je razmjenjen 08.02.1993. godine.

Optuženi Paško Ljubičić; rekao je da je svjedok nabrojao osam ubistava ali da ni jedno nije vidio. Na pitanje optuženog: «Ko je bio zapovjednik osobama koje su vas ispitivale?», svjedok je odgovorio: «Slišković». Na pitanje da li je ikada bio nazočan stražar kada su ga tukli, svjedok je rekao da jeste jednom prilikom i da ništa nije preduzeo a drugi put je to spriječio.

Glavni pretres

24. 09. 2007 godine: dokazni postupak saslušanjem svjedoka optužbe

Izveštaj: Mirza Huseinović, IDC - Sarajevo, regionalni tim za praćenje domaćih suđenja

Svjedok Andre Peter Kujawinski

Direktno ispitivanje

Svjedok Andrej Peter Kudjovinski (Stanislav) rođen je 19.09.1965 godine, u Liverpoolu, Engleska. U Britanskoj vojsci je bio do prije dvije godine. 1993. godine bio je vodnik u "Češirskoj pukovniji". U penziju je otišao kao zastavnik prve klase. Tokom službovanja u BiH kao vodnik bio je zadužen za više od trideset ljudi. U BiH je došao u 11. mjesecu 1992. godine. Do sredine aprila upoznao se nacionalnom strukturom i selima u Lašvanskoj dolini u kojoj je vršio ophodnje. Dok je bio u BiH vodio je privatni dnevnik. Privatni dnevnik je vodio 99% svaki dan osim sredinom aprila kada su imali previše posla ali i te je događaje unosio u džepnu bilježnicu iz koje je kasnije prepisivao u dnevnik.

Svjedok je putovao u Travnik i Zenicu dva dana prije dešavanja u Ahmićima. Čuo je za otmicu Živka Totića, hrvatskog zapovjednika u Zenici, i ubistva njegovih tjelohranitelja. Dana 14.04.1993. godine svjedok je posjetio Travnik i Zenicu, dobio je zadatak da izvide šta se to dešava u Zenici. Kada su se približili Zenici u gradu je bilo mirno i bilo je veoma malo ljudi u gradu što nije bilo uobičajeno a sa strane je dosta bilo uniformisanih ljudi s oružjem. U Zenici se osjećalo povećane tenzije a oni su čuli minobacačku vatru i vatru iz pješadijskog naoružanja. Svjedok je zapisao događaj 14. 04. 1993., otmicu Totića, u svoj dnevnik.

Događaji 16. 04. 1993. godine

Ujutro 16. aprila 1993. godine, probudio se rano ujutro i dobio zadatak da ode u ophodnju, jer se nešto događalo u Vitezu. Dok se kretao prema gradu vidio je oblak dima kako se diže iznad Viteza, u prvom dijelu puta prema Vitezu vidio je ustrijeljenog starca kako leži na zemlji, imao je civilnu odjeću na sebi. U Vitezu je vidio još jedan užasan prizor, ubijenog starca i dijete, koje je imalo oko 6 godina, koje je ustrijeljeno hitcem u glavu. To dijete je držalo psa u ruci koji je bio živ. U blizini leševa nije vidio nikakve vojnike. Kasnije oko 14:00 h dobio je zadatak da ode u Ahmiće po vozilo koje je ostalo u kvaru. Napustili su bazu glavnom cestom i krenuli prema mjestu. Nakon što su unijeli koordinate u daljini su vidjeli veliki oblak dima i čuli pješadijsku vatru. Primjetili su dosta uništenih objekata koji su bili zapaljeni, vidio je i leševe obitelji ("žene i djecu") razbacanih po zemlji a koji su po njegovoj pretpostavci prije pogibije bježali. Takođe je vidio i jednog starijeg muškarca i dijete koji su ustrijeljeni na ulazu u kuću, ove prizore su posmatrali kroz optiku koja uvećava do 4 puta, jasno je vidio rupe na glavi ovih leševa nanijetih pješadijskim naoružanjem. Na pitanje tužioca kako su ubijeni, svjedok je rekao sa jednim metkom u glavu. Kako su prolazili dalje kroz selo primijetili su jednu stariju ženu iza jednog obronka, koja ih je po gestikulaciji molila da joj pomognu. Oni su se zaustavili i rekli joj da se sakrije te da će se oni vratiti za 10 minuta. Odatle su nastavili dalje i došli su do jedne alpske kuće gdje je bilo oko 100 vojnika obučanih u tamne uniforme i dobro naoružane. Tu su stajali i pili, izgledali su sretno i zadovoljno. Svjedok je rekao da je on tu zaustavio svoje borbeno vozilo i okrenuo top prema njima iz bijesa, jer je znao da su ovaj zločin učinili ti "vojnici". Nakon kraćeg vremena okrenuo je top na prvobitan položaj i krenuo prema mjestu gdje je ostalo pokvareno vozilo Britanskog bataljona. Sa tog mjesta čuli su pucnjeve na jednoj uzvisini koja je po njemu bila snajperska. Nakon što su zakačili pokvareno vozilo otišli su u bazu. Iz baze svjedok se vratio do mjesta gdje su pronašli skupinu žena koje su tražile pomoć. Dok su žene ulazile u taj transporter prema njima je dotrčao i jedan mlađi muškarac od oko 20-ak godina. Ove civile su odvezli u Travničku bolnicu. Svjedok je rekao da ovi civili nisu bili povrijeđeni ali su bili prestravljeni s onim što im se desilo.

Na pitanje tužioca koliko je puta bio Ahmićima, svjedok je rekao da je bio dva puta gdje se zadržao oko dva sata i tridesetak minuta, tokom tog perioda čuli su se pucnji iz daljine. Tokom drugog dolaska čula se jača pucnjava koja je bila usmjerena prema njima. 17.04.1993. godine svjedok je dobio zadatak da u Vitezu pokupi porodicu jednog pripadnika UNHCR-a. Kada su se vraćali sa tog zadatka ispred njih je istrčala jedna žena koja im je ispričala da je dva puta silovana i da je vidjela ubistvo jednog čovjeka. Ova žena je odbila da krene sa njima i vratila se prema svojoj kući. Svjedok je imao i zadatak da iz Doma zdravlja Vitez prebace tri žene do bolnice u Novoj Biloj. Svjedok je rekao da su prilikom obavljanja ovog zadatka ušli u pogrešnu kuću te su prilikom sistematskog pregleda prostorija našli dvoje ustrijeljenih ljudi, starijeg muškarca i ženu. Kad su dobili nove koordinate koje su unijeli u GPS uređaj došli su do mjesta gdje su naišli na tri ranjena hrvatska vojnika, koje su odvezli u bolnicu u Novoj Biloj koja je bila smještena u crkvi. Tu je vidio oko 50-ak ranjenih HVO vojnika.

Unakrsno ispitivanje

Svjedok je tri puta svjedočio u Haškom tribunalu i dao veliki broj izjava.

Na pitanja branioca kakva je struktura bila Britanskog bataljona, svjedok je rekao da se bataljon sastojao od tri satnije: A, B, i C, satnija A se nalazila u Vitezu, satnija B se nalazila u G. Vakufu, a satnija C se nalazila u Tuzli i Kladnju.

Satnija C je bila stacionirana u Vitezu, Kladnju i Tuzli i na kraju se vratila u Vitez. Satnija A je imala tri voda. Jedan od zadataka Britanskog bataljona je bilo osiguranje prohodnosti za civile. Na pitanje branioca kako je dobivao naređenje za zadatke, svjedok je odgovorio: «Preko operativnog centra u stožeru».

Svjedok je rekao da je do tada najveću okupljenu vojsku vidio pred kućom koja je napravljena u švicarskom stilu (HVO vojsku) a poslije toga najveću okupljenu vojsku vidio je u Miletićima, (Armiju RBiH). Na tom mjestu je vidio 5 leševa muškaraca koji su prvo mučeni pa pogubljeni te da su se na tom mjestu nalazili duže vrijeme jer se osjetio jak smrad. U mjestu Miletići vidio je i vojno sposobnih muškaraca starije dobi. Na pitanje branioca zašto svjedok nije bio ljut kada je tu vidio mrtve svjedok je odgovorio da nije zbog toga što nije vidio ljude koji su to učinili. Svjedok je prilikom unakrsnog ispitivanja rekao: "... da žali što vojnike koji su se nalazili ispred švicarske kućice nije uslikao i upucao". Svjedok je rekao da je hotel u Vitezu korišten kao zapovjedništvo HVO vojske. Svjedok je rekao da je, kada su išli prema Zenici, vidio kolonu izbjeglica koja je išla iz Zenice Na pitanje branioca koje su etničke pripadnosti bile te izbjeglice, svjedok je odgovorio da se ne sjeća.

Tužilaštvo je postavilo dodatno pitanje svjedoku, da li je moguće da je nakon što su drugi put napustili Ahmiće moglo ostati neko vozilo Britanskog bataljona iza njih. Svjedok je odgovorio: "Teško.", te da se ne sjeća.

Glavni pretres

25. 09. 2007 godine: dokazni postupak saslušanjem svjedoka optužbe

Izveštaj: Mirza Huseinović, IDC - Sarajevo, regionalni tim za praćenje domaćih suđenja

Dana 25.09.2007 godine, u prostorijama Suda BiH, saslušan je svjedok Tužilaštva BiH, Michael Dooley potpukovnik u Britanskoj Vojsci. Michael Dooley je u vrijeme službe u BiH imao čin vodnika te kao osoba koja je često išla u ophodnje gradovima i selima u Lašvanskoj dolini govorio o zločinima počinjenim u gradu Vitezu i selu Ahmići u aprilu 1993. godine

Svjedok: Michael Dooley

Direktno ispitivanje

Svjedok Michael Dooley (Majkl Duli) časnik u Britanskoj vojsci rođen u Njemačkoj 1966. godine. Michael Dooley službu u vojsci počeo je 1989. godine, u augustu 1992. godine pridružio se kao vodnik Češirskoj jedinici. U oktobru 1992. godine došao je sa Češirskom jedinicom u BiH. Tokom misije u BiH vodio je privatni dnevnik. Većinu vremena bio je stacioniran u osnovnoj školi u Novoj Biloj. Njihova misija je bila obezbjeđivanje prolaska konvoja s hranom u Srednjoj Bosni a kasnije istraživanje i pozicioniranje borbenih položaja. Do aprila 1993. godine svjedok je stekao sliku o etničkoj strukturi pojedinih djelova grada.

Na pitanje tužioca kakva je komunikacija HVO-a bila u to vrijeme svjedok je rekao da je u stožeru HVO-a u Vitezu primjetio antene visoke frekvencije te je na osnovu toga mogao zaključiti da su imali

efikasnu komunikaciju. 12.04.1993. godine upoznao se sa pukovnikom Blaškićem kojeg je tom prilikom odveo iz Kiseljaka do stožera u Busovači. Svjedok je situaciju u Travniku 1993. godine opisao kao napetu. Svjedok ništa nije čuo o ubistvu Totića i otmici njegovih tjelohranitelja.

Događaji 16. 04. 1993. godine

16 aprila oko 7:00 h sati probudio ga je vojnik (Elis) i rekao mu za dešavanja u Vitezu. Dobio je naredbu da njegov vod ode sa četiri «wariora» u grad. Kako su krenuli prema gradu vidjeli su mrtva tijela na prozorima i zemlji te oko 10-ak zapaljenih kuća. Prema njegovom sjećanju čini mu se da su ispred većine kuća bila mrtva tijela. Pretpostavlja da je bilo oko 50 tijela odraslih muškaraca, išao je prema pravcu iz kojeg se čula pucnjava i došao da stadiona. Vidio je snage HVO-a kako sjede i piju a dio kako ide prema jugu. Svjedok je sa svojim vodom prošao pored i prišao kućama kojima su se snage HVO-a približavale, prišao je kući gdje je vidio porodicu i starijeg muškarca sa lovačkom puškom koji nije imao nikakvih šansi protiv organizovanih jedinica te je odlučio da ih zaštiti. Svjedok je rekao da je bio stalno u vezi sa svojom bazom, kojoj je rekao da je svoje topove okrenuo prema snagama HVO-a, te da će se boriti sa njima ako to bude potrebno. Žena i djeca su uspjeli proći iza «Wariora» i ući u kuću gdje je bilo sigurnije a snage HVO-a su prošle. Svjedok je rekao da u Vitezu nije bilo muslimanskih vojnika.

Kasnije su dobili naredbu u kojoj je rečeno da se nešto dešava u Donjoj Večerskoj i oni su krenuli tamo, kada su došli vidjeli su civile sakrivene iza jednog betonskog zida. Tom prilikom neki su se pokušavali popeti na transporter što su oni spriječili. Svjedok je rekao da nisu vidjeli neke tragove borbe te da su ljudi koji su se krili bili Muslimani.

Operativni centar im je javio da se u Ahmićima dešavaju neki problemi, te je dobio zadatak da ode tamo, tom prilikom vidio je izgorjene kuće, tragove pucnjave. Vidjevši sve to svjedok je pozvao pomoć nakon čega mu se pridružio poručnik Wooley sa vozilom koje ima 30 mm top. Sa brda prema putu je dolazila pucnjava. Na pitanje Tužilaštva koliko se daleko od bungalova dešavala pucnjava, svjedok je rekao na udaljenosti od 500 metara u smjeru juga a radilo se o paljbi iz lakog naoružanja. Po dolasku ispomoći odlučili su da odu u selo. Sva tijela koja je vidio izgledala su kao tijela civila. S obzirom da nije vidio nikoga živog odlučili su da pakuju tijela i odvezu ih do lokacije gdje bi porodice po saznanju "šta se desilo" mogle da pakuju mrtve. U Ahmićima je bilo dosta mrtvih, izgledali su kao da su istrčali iz svojih kuća a ležali su ubijeni u svojim dvorištima. Prvi put pokupili su 4 ili 5 tijela koja su imala višestruke rane po sebi. Da bi se osoba pogodila u tijelo 3 do 4 puta morate biti jako blizu ili imati jako naoružanje. Samo manji broj ljudi je imao ranu od jednog metka. Svjedok je rekao da su oni u tri navrata kupili leševe i odvezli ih na proširenje. Kada su četvrti put krenuli po leševe počela je pucnjava po njima i oni su odlučili da te leševe odvezu za Vitez. Svjedok je rekao da su na ovaj način vojnici pronašli 20 do 30 leševa koji pored sebe nisu imali naoružanje.

Kada su vozili leševe vidio je 10 do 15 vojnika HVO-a u jednoj guduri. Na pitanje tužioca kakva je svrha bila tih sakrivenih vojnika svjedok je rekao da je shvatio da su pucnjavom usmjeravali ljude iz sela da idu prema toj guduri. U tom trenutku nije znao da iko ima živ u Ahmićima. Sva tijela su bili civili, što se tiče žena one su bile u muslimanskoj odjeći. Svjedok je rekao da se odprilike mogao vidjeti isti broj tijela (20-30) prolazom kroz selo.

Tužilaštvo je prezentiralo jednu sliku na kojoj se kod jedne kuće vidi više mrtvih tijela. Na snimku koje je pokazalo tužilaštvo vide se vojnici UN-a kako kupe tijela ubijenih ljudi a svjedok nije siguran ko je taj snimak napravio, misli da bi mogao biti vojnik "Rajan". Na snimku lokalne televizije svjedok je prepoznao pucnjeve iz lakog naoružanja i pucnje iz većeg kalibra za koje misli da su pucnji iz puškomitraljeza te je dodao da je u Ahmićima čuo istu buku. Tužilaštvo je pokazalo i dvije fotografije, na jednoj se vide dva muška leša na zemlji, a na drugoj fotografiji koja je napravljena u južnom dijelu Viteza vidi se leš osobe koja leži na zemlji.

Unakrsno ispitivanje

Branilac optuženog Tomislav Jonjić pitao je svjedoka, koliko je imao svjedočenja i koliko je dao izjava o ovim okolnostima do sada, svjedok je odgovorio da je samo jednom svjedočio pred Haškim tribunalom a da je dao veći broj izjava. Branitelja je interesovalo zašto je svjedok jednu izjavu

potpisao tri mjeseca nakon što ju je dao, svjedok je objasnio da su jednom prilikom haški istražitelji dolazili mu kući gdje su ga ispitivali i pravili samo zabilješke da bi mu nakon tri mjeseca došli na radno mjesto gdje je potpisao tu izjavu.

Svjedok je rekao da u 10. mjesecu 1992. godine nije bilo incidenata između Muslimana i Hrvata te da su ceste bile prohodne ali sa puno barikada koje su označavale etničku kontrolu pojedine teritorije. Svjedok je rekao da je jednom prilikom bio u pratnji Blaškića od Busovače do Kiseljaka a razlog pratnje su bili punktovi, te da su morali proći najmanje jedan punkt ARBIH. Svjedok je rekao da je i jedan takav punkt bio na ulazu u Travnik. Svjedok je spomenuo i jednu pucnjavu između ARBIH i HVO u Travniku, od ovog incidenta svjedok je bio udaljen oko 200 metara.

Svjedok je rekao da je na punktu UN-a koji je bio postavljen nedaleko od skretanja za Kiseljak, 16.04.1993 god. imao susret sa autobusom dobro naoružanih muhadhedina kojima nije dopustio prolazak za Travnik. Odbrana je prezentirala jednu fotografiju koju je napravio svjedok a riječ je o rovovskom položaju ARBIH, koji se nalazio u Lašvanskoj dolini iza skretanja za Kiseljak. Svjedok je rekao da je prilikom ophodnji nailazio na punktove HVO-a i ARBiH koji su se stalno smjenjivali. Svjedok je rekao da je izgledalo da je HVO vojska organizovanija i profesionalnija. Što se komunikacije tiče HVO vojska je imala dipol i vertikalne antene namjenjene za daleku i bližu komunikaciju. Odbrana je priložila izjavu u kojoj je svjedok rekao da je ARBIH u Srednjoj Bosni koristila kratkotalasne komunikacije, koja ima prednost što možete imati komunikaciju na velikim udaljenostima.

16.04.1993 godine, prilikom ophodnje prema gradu Vitezu, svjedok nije vidio vojnike nego samo mrtva tijela, vojnike je vidio sjeverno od stadiona u Vitezu i to su bili HVO vojnici. Svjedok je objasnio i razliku u uniformama između HVO-a i ARBiH. U to vrijeme HVO je imao uniforme slične američkoj dok je ARBIH imala maskirne uniforme više slične uniformi skandinavskih zemalja sa više izraženom zelenom bojom. Svjedok je rekao da se ne sjeća da je vidio tijela djece i nije vidio ni jednog vojnika da puca. Svjedok je rekao da prilikom odlaska u Ahmiće nisu prevozili ranjenike. Na pitanje branioca da li je neko prije njih bio u selu Ahmići svjedok je odgovorio da misli da je pukovnik Stewart nešto vidio sa ceste, a ima i osjećaj da je i Wooley bio tamo.

Svjedok je rekao da bi se očistilo mjesto kao selo Ahmići da treba puno vojske oko 100 vojnika i jedan vod od 30-ak ljudi i još jedna grupa ljudi koja bi čuvala mjesto prema groblju. Svjedok je rekao da mu se činilo da gdje god bi otišli da bi tu pucnjava jenjavala, osim u Ahmićima kada su tamo bili zadnji put, što mu je odavalo utisak da je pucnjava bila koordinirana. Optuženi je primjetio da je na svakom topu UN transporter stajala zaštitna navlaka, te ga je interesovalo da li je to uobičajeno za situacije u kojoj su se nalazili. Svjedok je na to odgovorio da navlaka ne ometa njegovo korištenje te dodao da bi on koristio mitraljeski top.

Na zatvaranju ročišta optuženi je ponovo upoznao Sudsko Vijeće sa činjenicom da Tužilaštvo BiH ne dostavlja odbrani dokaze na način kako to zakon nalaže tj. prije saslušanja svjedoka.

Glavni pretres

26. 09. 2007 godine: dokazni postupak saslušanjem svjedoka optužbe

Izveštaj: Mirza Huseinović, IDC - Sarajevo, regionalni tim za praćenje domaćih suđenja

Nastavak izvođenja dokaza saslušanjem zaštićenog svjedoka tužilaštva. Tokom saslušanja svjedoka korištene su zaštitne mjere; isključenje javnosti sa ročišta, odnosno distorzija video slike tokom svjedočenja i upotreba pseudonima "B" za svjedoka.

Svjedok „B“

Direktno ispitivanje

Svjedokinja je 15. aprila 1993. godine bila u kući, tokom dana vidjela je kretanje naoružanih pripadnika HVO-a i jedinice Vitezovi u pravcu Viteza i Busovače. Od vojnika je poznala Nenada koji je vozio kamion sa PAM-om ili PAT-om.

Događaji 16. 04. 1993. godine

16 aprila 1993. godine bila je u kući sa majkom, rano prije svanjivanja probudila ju je pucnjava, u tom momentu kroz prozor je uletio jedan metak te je izbio požar kojeg je svjedokinja gasila. Ona i majka odlučili su da odu do podruma tada su vidjeli da je kuća opkoljena sa pet vojnika umaskiranim uniformama sa obilježjima «džoker». Uperili su oružje u njih i tjerali ih da idu u podrum, pritom ih vrjeđajući i pitajući za muškarce.

Na pitanje svjedokinja opisuje kako su izgledale oznake HVO-a: ispod kruga u kojem je bila šahovnica pisalo je HVO, a imali su i amblem «džokera». Tužilaštvo je prezentiralo dokaz T 40 i T 86 koje je svjedokinja prepoznala kao znak «džoker» i HVO amblem. Svjedokinja je rekla da je ispod amblema sa likom džokera pisalo «Vojna policija». Dokaze T40 i T86 svjedokinja je prepoznala kao znakove koje su imali vojnici koji su ih opkolili.

Među maskiranim vojnicima svjedokinja je prepoznala Antu Furundiju kojeg je pitala: "Šta se to dešava?", na šta on nije odgovorio. Vojnici su ih gurali i govorili da idu u Zenicu, vidjevši da moraju ići krenule su prema Vitezu. Iza njih kod njene kuće su ostali njen ujak sa kojim su bila tri muškaraca, dvije žene i dvoje djece. Kada je odlazila vidjela je kako jedan od vojnika prosipa neku tečnost kod njene kuće. Za njima su krenuli žene i djeca koje su bile kod njene kuće dok su muškarci ostali. Uz put su naišli na kuću komšinice koja im je kroz prozor mahnula da dođu. U kuću komšinice svratila je svjedokinja, njena majka i žene koje su išle iza njih. Poslijepodne u tu kuću je došla komšinica Hrvatica koja im je rekla da im tu nije sigurno, te da se premjeste u drugu kuću. Sa njima je čitavo vrijeme bila komšinica koja ih je tješila da im se neće ništa desiti. Ujutru oko devet ili deset sati došla je komšinica Hrvatica koja im je rekla da trebaju preći u drugu kuću odakle će biti prebačeni za Zenicu, kada su došli na to mjesto zatekli su dosta žena i djece bilo ih je oko stotinu, u toj grupi nije bilo vojnika. Ujutro su došla dva vojnika koji su tražili muškarce, tom prilikom odveli su četiri muškarca koji više nisu viđeni živi.

U nedelju ujutru vidjeli su transporer UN-a kojem su mahali i on je stao, kada je vojnik UN-a krenuo prema njima Vidović ga je presreo i sa njim razgovarao nakon čega su oni otišli. Kasnije tog dana su krenuli prema Dubravici koja je udaljena 3/4 km od ovog mjesta, tamo su ih zatvorili u školu nakon razdvajanja mladih žena sa djecom koje su zatvorili u učionicu a ostale u sportsku dvoranu. Prvi i drugi dan nisu dobijali ništa od hrane i vode da bi kasnije puštali nekog od zatvorenih ko je imao kuću blizu da im nešto donese. U dvorani su imali spužve ali nisu imali deke. Stražari su bili obučeni u maskirne uniformama sa oznakom HVO-a. Tu su bili zatvoreni i muškarci koji su išli na radove. Svjedokinja je čula za jednog muškarca koji je otišao ali se nije vratio sa rada. Žene iz dvorane nisu izvođene, ali da su žene iz učionica izvođene, vjerovatno zbog silovanja, a da je za jednu čula da je silovana. U školi su bili zatvoreni 12 dana do prvog maja kada je došao CK sa autobusima sa kojima su odveženi za Zenicu.

Unakrsno ispitivanje

U selu gdje je svjedokinja živjela bilo je izbjeglica koje su došle u septembru 1992. godine. Izbjeglice su pretežno bile iz Jajca, Prijedora i Krajine. Na pitanje braniteljice da li je u Ahmićima bilo pripadnika TO svjedokinja je odgovorila da su do ovog incidenta HVO i TO zajedno išli na stražu. Svjedokinja zna za neke osobe da su bili pripadnici TO. U izjavi koju je svjedokinja dala mještaniu sela Pezer Sulejmanu rekla je da je u selu vidjela samo oznake Vitezova. U toj izjavi rekla je da je Nikica Pavlović došao sa svojom vojskom i odveo ih u školu. Svjedokinja se danas ne sjeća da li je Nikica Pavlović komandovao, ali je išao sa njima. Svjedokinja nije primjetila dali je u školi bila smještena neka vojska. Svjedokinja nije vidjela da li je neko od zatvorenika premlaćivan i zlostavljan. Svjedokinja je rekla da je u školi bilo zatvoreno 200 do 300 ljudi te da su od ovog broja manje od pola

bili muškarci. U školi su bili zatvoreni i muškarci iz drugih mjesta. Iz njenog sela bilo je zatvoreno dva do tri muškarca.

Svjedokinja je izjavila da postavlja imovinsko pravni zahtjev.

Glavni pretres

08. 10. 2007 godine: dokazni postupak saslušanjem svjedoka optužbe

Izveštaj: Mirza Huseinović, IDC - Sarajevo, regionalni tim za praćenje domaćih suđenja

Na današnjem pretresu saslušan je još jedan svjedok tužilaštva koji je govorio o dešavanjima u Vitezu nakon ulaska snaga HVO-a u ovaj grad 1993.godine.

Svjedok Mirsad Ahmić

Direktno ispitivanje

Događaji 16. 04. 1993. godine

Ahmić je svjedočio o granatiranju koje je stanare njegove zgrade probudilo rano ujutro 16. aprila 1993. godine. Nakon što su sišli u podrum za njima su ušla i tri vojnika u maskirnim uniformama sa oznakama 'Vitezovi', koji su im rekli da se ne boje jer ih zanimaju samo 'turci'.

Svjedok Ahmić se prisjetio i događaja kada su dva pripadnika 'Džokera' iz mase ljudi koji su izvedeni iz svojih stanova odveli izvjesnu Zumretu.

Nakon što je vojska HVO-a ušla u grad, svjedok je, zajedno sa komšijama, nekoliko dana boravio u podrumu zgrade u kojoj su živjeli da bi ih nakon nekoliko dana sve zajedno odveli u zgradu SDK (Služba državnog knjigovodstva) gdje su se nalazili još neki od dovedenih civila Bošnjaka. Prema njima se postupalo korektno, nisu maltretirani i redovno su dobijali hranu s tim da su povremeno neki od njih vođeni na kopanje rovova i tranšea.

Zarobljeništvo

I sam svjedok je sa drugim zarobljenicima, odvođen na kopanje rovova u mjesto Rijeka odakle su ga pripadnici 'Vojne policije' odveli u Kratinu gdje su se kopali rovovi. Dok je boravio u Kratini, nekoliko puta je pošteđen kopanja jer je poznao izvjesnog Ivicu Vujicu, pripadnika 'Džokera' koji je bio 'glavni' za sve i kojeg su se svi bojali.

Jednom prilikom je došao izvjesni Cicko koji ih je sve postrojio i pitao da li se znaju prekrstiti. Nakon što je svjedok rekao da zna, Cicko mu je rekao da za deset minuta druge zarobljenike nauči a onaj koji to ne bude znao biće ubijen.

Svjedok nije znao tačan broj dovedenih zarobljenika, ali ističe da ih je, u vrijeme kada je on došao bilo dosta. Nakon što su ih posjetili predstavnici Crvenog krsta, napustili su Kratine, vraćeni su u zgradu SDK u Vitezu a nakon toga su pušteni kućama.

Nakon nekoliko dana došla su trojica vojnika koji su zahtjevali da se iseli iz stana nakon čega je u jutarnjim satima iselio iz stana, napustio Vitez i nikad se više nije vratio.

Glavni pretres

19. 10. 2007 godine: dokazni postupak saslušanjem svjedoka optužbe

Izveštaj: Mirza Huseinović, IDC - Sarajevo, regionalni tim za praćenje domaćih suđenja

Na suđenju Pašku Ljubičiću saslušan zaštićeni svjedok bez prisustva javnosti.

Glavni pretres

23. 10. 2007 godine: dokazni postupak saslušanjem svjedoka optužbe

Izvjestaj: Mirza Huseinović, IDC - Sarajevo, regionalni tim za praćenje domaćih suđenja

Na današnjem ročištu saslušan je zaštićeni svjedok tužilaštva, koji je svjedočio pod pseudonimom "AA"

Svjedok „AA“

Direktno ispitivanje

24.01.1993 godine u Busovači, su se čule detonacije iz Rasadnika-Kačuni Općina Busovača. Telefoni kod Muslimana su bili isključeni, ulazi i izlazi iz Busovače su bili zatvoreni.

Odvođenje i zatočenje u logor Kaonik

Svjedok je rekao da je noć 25.01.'93 proveo kod brata, ujutru pred kućom su se pojavila uniformisana lica HVO-a i tražili da izađu iz kuće on i brat, prepoznao je Branu Revotu, sina Stipe, koji je tražio da pođu sa njim. Pošto je njegov brat invalid njemu su rekli da se vrati kući a svjedok je odveden prema kućama njegovih komšija koji su zajedno sa njim odvedeni u SUP, gdje je bilo još Muslimana. U SUP-u su zadržani oko 1 sat tokom kojeg su dovođeni ljudi, da bi nakon tog s kamionom odvezeni u logor Kaonik. Svjedok je zatvoren u prostoriju br.16 veličine 10x10, koja se zaključavala a čuvari su bili vani u portirnici. Svjedok je rekao da nikad nije tučen a da drugi jesu. Hranu su dobivali tri puta, za koju je rekao da nije bila kvalitetna ali je bila redovna. Svjedok je rekao da je Marelja određivao koji od zatočenika će ići na radove. Svjedok je na prinudan rad vođen dva puta, na kopanje rovova u mjestu Kula gdje je proveo noć i čitav dan nakon čega je vraćen u logor. Iako se tokom radova pucalo sa svih strana niko od zatočenika nije ranjen osim druge noći kada je jedan momak stradao na drugoj strani. U grupi u kojoj je bio svjedok niko nije tučen dok u drugoj jeste od čega je i jedan momak podlegao. Drugi put na Kulu su odvedeni s kamionom bez cerade, noć nakon što se vratio na Kaonik. Nakon što su se vratili drugi put sa Kule na Kaoniku je zadržan još 10 dana prije nego što je došao Crveni krst.

Svjedok je bio pripadnik TO i čuvao je stražu, nije bio naoružan i nije dužio oružje. Po dolasku Crvenog krsta zatočenici su popisani i pušteni na slobodu, nakon čega se svjedok vratio kući gdje ga niko više nije maltretirao niti vodio na kopanje. Svjedok je rekao da su mu ljudi Hrvati pomagali dok je bio u kućnom pritvoru. Svjedok je ispričao događaj kad mu je kući došla jedna žena komšinica iz Očehnića i rekla da je sve gotovo. Muž joj je bio ranjen a bilo je i mnogo mrtvih. Ispričala mu je da je bila u kući sa mužem kada je došla naoružana grupa ljudi koja je zapalila selo i sve pobila. Svjedok AA je posjetio selo nakon jedne godine, gdje je pokopao neka tijela za koja je rekao da su većinom bile žene, da je bilo dvoje maloljetne djece, dva tijela starosti od 50 i 70 godina i dva tijela koja su bila spaljena.

Unakrsno ispitivanje

Svjedok je više puta davao iskaze. Svjedok je rekao da je 20.01.1993. godine cesta Busovača-Kačuni-Kiseljak bila blokirana i da su neki pripadnici HVO pobijeni na cesti. Aleksovski je bio zapovjednik zatvora u Kaoniku. Na kopanju nije bilo zlostavljanja a mladi vojnici koji su ih čuvali bili su ljubazni. Mustafa Ibreljić Čakara pretučen je do smrti na kopanju. Marelja Marinko lično je svjedoka odvodio

na kopanje, ali ne zna koji je status imao. Na Kaoniku su bili samo Muslimani iz Busovače sve ćelije su bile pune.

Svjedok postavlja imovinsko pravni zahtjev.

Glavni pretres

08. 11. 2007 godine: dokazni postupak saslušanjem svjedoka optužbe

Izvjestaj: Eldar Jahić, IDC - Sarajevo, regionalni tim za praćenje domaćih suđenja

Na nastavku suđenja Pašku Ljubičiću iskaze su dali dva svjedoka koja su govorila o napadu na područje Viteza i okolnih sela. Oba svjedoka Tužiteljstva, zaštićeni svjedok BB i Sulejman Kavazović, govorila su o zarobljavanjima i napadima HVO-a na Vitez i okolna sela tijekom 1993. godine.

Svjedok „BB“

Direktno ispitivanje

Svjedok „BB“ govorio je o napadu na njegovo selo koje se nalazi u okolini Viteza. Svjedok je govorio o tome da je u njegovom kraju bilo i Bošnjaka i Hrvata, te da su se kontrolni punktovi počeli stvarati u vrijeme porasta napetosti; no da su ti punktovi u početku prvenstveno bili namijenjeni zaštiti od napada od strane srpskih snaga.

Događaji 16. 04. 1993. godine

On je svjedočio o napadu HVO-a 16. aprila i skrivanju u podrumu jedne kuće, u koju se sklonio zajedno sa ženama, djecom i starijim muškarcima. Svjedok BB govorio je i o spašavanju jedne ranjene žene i njezinog djeteta, koje je pokupio UNPROFOR, čija je baza bila u Vitezu. Svjedok je govorio o konferenciji za novinare koja je održana 15. aprila, a na kojoj su sudjelovali Kordić, Čerkez i Blaškić.

U napadu te noći spašavali su i jednog slijepog muškarca, izbjeglicu. Najmlađe dijete koje je bilo među civilima koji su se skrivali bilo je novorođenče staro tek 2 ili 3 mjeseca. Svjedok BB govorio je i o posjekotini koju je zadobio u bježanju iz jednog skrovišta u drugo s drugim civilima dok su se skrivali od napada HVO-a. Među civilima je bio i jedan muškarac koji je bolovao od slabog srca. Nakon skrivanja u podrumu koje je trajalo čitavu noć, civili iz njegova sela uputili su se prema teritoriju na kojem je većinsko stanovništvo bilo Bošnjačko. Drugu noć proveli su hodajući prema UNPROFOR-ovoj bazi u Vitezu, a čitavim putem, svjedoči BB, pratio ih je zvuk pucnjave i jauci. UN-ovo vozilo štitilo je civile na putu prema UNPROFOR-ovoj bazi, gdje su se civili skupljali kako bi potražili zaštitu međunarodnih snaga na platou, gdje su bili ograđeni plastičnom vrpcom. Tamo su ih od napada, tvrdi BB, štitili UN-ovi transporteri. Svjedok kaže kako je tamo bio kaos.

Upitan od strane tužitelja o tome što je TO radila za to vrijeme, BB je odgovorio kako se ona povlačila s civilima budući da im je ponestalo municije pa se nisu imali kako braniti. BB je u to uvjeren budući da je svaki pripadnik TO imao samo 10-15 metaka, a pucnjevi se više nisu čuli s njihovih položaja. Kad je upitan je li imao oružje sa sobom u to vrijeme, BB je odgovorio da je imao lovačku pušku koju nije ponio sa sobom. Odgovarajući na pitanje tužitelja, rekao je da tih dana uopće nije bio pri sebi te da je bio 'kao lud' te da su mu kasnije davali tablete jer je bio labilan i potresen te psihički nestabilan. Na putu prema UNPROFOR-ovoj bazi, žene i djeca su išli naprijed; a muškarci s oružjem ili uniformama prešli su na drugu stranu rijeke Lašve, kako bi hodali preko teritorija koje je bilo naseljeno većinom Bošnjacima. Nakon dva dana boravka pred UNPROFOR-ovom bazom, Crveni krst je neke od civila prebacio u Zenicu kamionima UN-a. Tamo su smješteni u neku školu gdje su spavali na dekama.

Unakrsno ispitivanje

Svjedok BB kazao je da optuženog nikada nije upoznao te da za njega nije niti čuo sve dok Blaškiću nije smanjena kazna. Nakon toga, branitelj Paška Ljubičića pitao je svjedoka je li ikad ranije svjedočio na tom Sudu, na što je ovaj odgovorio da nije. Odgovarajući na pitanje je li ikad svjedočio pred ICTY-em, svjedok je rekao da jest i to dva puta, u procesima koji su se vodili protiv Blaškića te Kordića i Čerkeza. Što se tiče razgovora s haaškim istražiteljima, svjedok je rekao da je s njima razgovarao jednom i to 1997. ili 1998. godine.

Svjedok je potvrdio da je razgovarao s predstavnicima državne sigurnosti, i to u trenutku kad su protjerani, no ne sjeća se s kim je točno razgovarao. Odbrana se ponovno vratila na period početka sukoba, za koji je svjedok rekao da su se prvo osjećale napetosti između hrvatskog i bošnjačkog stanovništva. BB se prisjetio kako su tad postojale odvojene vojske – Teritorijalna odbrana i HVO; a krajem 1992. po njegovom iskazu došle su i regularne snage iz Hrvatske. Dokaz za tu tvrdnju nalazi u činjenici da je jednom pričao s jednim od tih vojnika koji mu je rekao da dolazi iz Sinja. Također, BB se sjeća kako je postojala razlika između obilježja HVO-a i HV-a. Drugi pripadnici hrvatskih snaga kojih se BB sjeća bili su iz Hercegovine.

Nakon toga, obrana se posvetila ispitivanju svjedoka u kontekstu napetosti i početka sukoba između TO-a i HVO-a. Svjedoku je upućeno i pitanje je li čuo za incidente u Ahmićima krajem '92. BB je rekao kako se ne sjeća da je u to vrijeme bilo incidenata za koje je on čuo. No, sjetio se da je pucnjave u Ahmićima bilo, samo nije siguran točno kada. BB se sjeća i napetosti koje su u njegovom selu postojale oko kontrolnog punkta kojeg su u početku držali Hrvati. Napetosti su rasle budući da su i pripadnici TO trebali biti prisutni na tom punktu, no to se nije dogodilo, te je čak bošnjačka zastava skidana nekoliko puta. Tenzije su rasle kako nekim pojedincima nije dopušteno da prolaze. Problem s jednonacionalnim punktom samo je pogoršavao stvari. Povremeno su i Bošnjaci stražarili, no punkt je uglavnom bio hrvatski. TO po riječima svjedoka nije uspostavio drugi kontrolni punkt.

Kad su ga odvjetnici pitali je li prepoznao ili poznao ljude koji su napali njegovo selo, BB je rekao da je prepoznao te ljude koji su 16.4. došli u njegovo selo jer ih je viđao i ranije; neke je čak znao i iz škole; a viđao ih je u uniformama. Neki su od njih bili obučeni u crno s oznakom 'U' na rukavu ili prsima; a bilo je i drugih kombinacija: neki su bili dijelom u civilu a dijelom u uniformi.

Nakon što ga je obrana upitala kome su pripadali ti vojnici (i.e. kojoj postrojbi), svjedok je odgovorio da su ih zvali 'crno-košuljaši'. BB je spominjao i politiku svog poduzeća, «Gavrila Principa», u kojima su Hrvati u to vrijeme primali plaću, a Bošnjaci nisu. Što se tiče oštećenja koje je nastalo u napadu, svjedok tvrdi kako prvi dan niti jedna hrvatska kuća nije oštećena. Što se dogodilo kasnije nije siguran budući da je otišao iz sela.

Svjedok Sulejman Kavazović

Direktno ispitivanje

Svjedok Sulejman Kavazović bio je saslušan javno, no iza paravana. Svjedočio je o periodu od početka rata do 19.4. 1993, kad je uhapšen od strane pripadnika HVO-a u stanu njegova punca u Vitezu. Bio je pripadnik TO u kojoj je bilo i Hrvata i Bošnjaka.

Nakon hapšenja je prebačen u zgradu SDK u Vitezu, odakle je prebačen na kopanje rovova u selo Rijeka nakon čega je odvezen u restoran 'Bungalovi'. Tamo su ga prebacili pripadnici jedinice 'Džokeri' i vojne policije. U restoranu ih je dočekao Vlado Šantić, kojeg je ICTY osudio na 18 godina zatvora zbog zločina u Lašvanskoj dolini. On je zatočenike uputio dalje, na Kratine, Mladenu Brali Cicku. Nekoliko dana Kavazović je proveo radeći na Kratinama, nakon čega je prebačen u Busovaču te nakon toga u kasarnu u Kaoniku. Poslije boravka u kasarni Kavazović je vraćen u zgradu SDK u Vitezu nakon čega je oslobođen.

Velik dio vremena obrana je potrošila na utvrđivanje činjenica iz života svjedoka, pitajući za detalje iz njegove mladosti, školovanja i rada. Svjedok je govorio i o svom poslu unutar TO gdje se bavio uglavnom transportom. Tijekom ispitivanja, svjedok je potvrdio poznanstvo s Antom Furundžijom. Svjedok je govorio i o pokušaju HVO-a da regrutira pojedince iz Viteza u svoje redove. Također, HVO je redovito provodio ispitivanja kojima je pokušavao utvrditi pozicije TO u i oko grada. Dio pripadnika TO-a dobili su, po iskazu svjedoka Kavazovića, naredbu da pristupe snagama HVO-a. Svjedok se prisjećao ispitivanja kojemu je bio podvrgnut od strane HVO-a; a tema njegovog svjedočenja bilo je i preuzimanje Viteza od strane Hrvatskog Vijeća Obrane. Također, bilo je riječi i o jedinicama iz Mostara koje su došle podržavati akcije HVO-a iz Viteza.

Kavazović je rekao da Vladu Šantića nije poznao, ali da je čuo za njega i da ga je vidio. Osvrnuo se zatim i na početak napetosti između HVO-a i TO-a, kad je TO-u dan rok za prebacivanje u Stari Vitez. Kavazović je u to vrijeme dva puta privođen na ispitivanje. Tada je susreo jednog muškarca koji je bio na ispitivanju od strane HVO-a, koji je bio u lošem stanju – nije mogao hodati i prsti su mu bili polomljeni, 'je došao dobro izudaran'.

U vrijeme nakon što je HVO preuzeo kontrolu nad gradom, muslimani su odvoženi u takozvane 'sabrne centre' odnosno, logore. U svrhu njihova zatvaranja korištene su zgrada SDK, šahovski klub, hotel itd. Nerijetko su prostorije koje su korištene u te svrhe bile premale i ljudima koji su se unutra nalazili bilo je izrazito tijesno. Iz tih prostorija, muškarci su nerijetko vođeni na kopanje rovova. Nekad su muškarci koji su odvođeni birani nasumce; a nekad su prozivani imenom i prezimenom.

Osim o prethodno navedenim, svjedok je govorio i o obilježjima koja su nosili pripadnici HVO-a koji su ga nadgledali dok je kopao i koji su ga nadgledali tijekom prijevoza. Također, govorio je i o načinu na koji je s njima, zatvorenicima, povremeno postupano. Jednom su prilikom, bošnjačke muškarce tjerali da se prekrste kao katolici. Onome tko pogriješi prijetili su da će mu rasjeći glavu sjekirom.

Kopanje je često bilo na liniji razgraničenja, gdje se pucalo, i životi su zatvorenika, napominje svjedok, redovito bili ugroženi. Također, pripadnici hrvatskih snaga prijetili su zatvorenicima, napominje svjedok, govoreći im da će ih ubiti ako ne nastave kopati.

Svaki dan su dobivali po četvrtinu kruha i nešto vode.

Od zatvorenika je traženo i da postavljaju mine. I svjedok je u tome sudjelovao, postavivši 5 ili 6 mina. U tom trenutku, navodi svjedok, problem je bio hodati po već miniranom terenu budući jer nije postojala precizna karta postavljenih mina. Nakon nekoliko dana svjedok Kavazović je kolabirao i odveden je, tvrdi, na hitnu pomoć gdje se oporavljao dva dana. Nakon toga, svjedok je vraćen u Vitez, u zgradu SDK.

Crveni krst je pokupio zatvorenike i vodio ih u Zenicu, no prije togasvjedok je morao potpisati dokument u kojem se odriče svoje imovine u Vitezu.

Unakrsno ispitivanje

Odbrana se koncentrirala na iskaze svjedoka pred ICTY- jem. U BiH je svjedok, kako tvrdi, iskaz dao samo jednom i to nakon što je izašao iz Crvenog križa. Što se tiče istražitelja iz Haaga, s njima je razgovarao 1995; a to je ponovio '97, '98. (tri puta) i '99.

Pet je puta, po vlastitim riječima, Kavazović svjedočio u Haagu; a tri puta s istražiteljima. Jedan put je razgovarao s istražiteljima iz BiH, no sjeća se svjedok, tad nije bio u stanju pričati. Za Paška Ljubičića nikad nije čuo u to vrijeme. Za njega je prvi put čuo, tvrdi, putem medija i kad je pozvan kao svjedok.

Odbrana se još osvrtała na prošlost svjedoka koji je rekao da je do 1992. bio u JNA, a 2001. godine je napustio ABIH.

Glavni pretres

12. 11. 2007 godine: dokazni postupak saslušanjem svjedoka optužbe

Izveštaj: Eldar Jahić, IDC - Sarajevo, regionalni tim za praćenje domaćih suđenja

Svjedokinja Tužiteljstva govorila je o akcijama HVO-a i jedinice 'Džokeri' u Ahmićima u travnju '93., a svjedok 'T' o odvođenju u logor Kaonik. Ramiza Mrkonja, svjedokinja Tužiteljstva, govorila je o događanjima u Ahmićima 16.4. 1993. kad je protjerana iz svoje kuće i kada su joj ubijeni muž i sin.

Svjedokinja Ramiza Mrkonja

Direktno ispitivanje

Mrkonja je ispričala kako je 16. travnja nekoliko vojnika HVO-a u crnim uniformama i s maskama na glavi došlo pred njenu kuću u Ahmićima. Nakon što je cijela porodica natjerana da napusti svoj dom, odvojili su njenog supruga i sina koji je tada imao 17 godina. Čula je pucnjeve i vidjela kako padaju njen muž i sin. Sa ostalim ženama i djecom iz sela Ramiza Mrkonja i njeno dvoje mlađe djece su u pratnji vojnika odvedeni na obližnju livadu, odakle su uskoro pušteni. Vojnici su se vratili u Ahmiće.

Žene i djeca su se sakrili u blizini sela odakle su promatrali što se događa. Nakon nekoliko sati vidjeli su pripadnike UNPROFOR-a da ulaze u Ahmiće i skupljaju tijela ubijenih te traže ranjene i preživjele. One koje su našli, među njima i Ramizu, odveli su u Travnik, grad koji je tada bio kontroliran od strane ABiH.

Svjedok „I“

Direktno ispitivanje

Zaštićeni svjedok 'I' rekao je da je uhapšen u svojoj kući 15. travnja, te da je zajedno s bratom odveden u logor Kaonik gdje je ostao do 19. lipnja. Svjedok je govorio kako su uvjeti u logoru bili nehumani te da zatvorenici nisu imali hrane, a redovito su odvođeni na prisilni rad na liniju. Svjedok tvrdi i da su neki zlostavljani te da je 'čuo' da su to radili pripadnici «Džokera».

Unakrsno ispitivanje

U unakrsnom ispitivanju odbrana je od svjedoka tražila da kaže od koga je 'čuo' da su 'Džokeri' zlostavljali zarobljenike, na što je on odgovorio da se ne sjeća imena tog zatvorenika, ali da zna da je bio iz Zavidovića.

Glavni pretres

22. 11. 2007 godine: dokazni postupak saslušanjem svjedoka optužbe

Izveštaj: Eldar Jahić, IDC - Sarajevo, regionalni tim za praćenje domaćih suđenja

Dana 22.11. nastavljeno je suđenje optuženom Pašku Ljubičiću izvođenjem dokaza optužbe. Tužitelj je predložio saslušanje dva svjedoka, jednog zaštićeno, koji se prema rješenju Suda od 12.12.2006.godine oslovljava sa „K“ i jednog nezaštićenog, gđin-a Ediba Zlotrga.

Svjedok „K“

Prvo je saslušan zaštićeni svjedok „K“. Sud je upoznao svjedoka sa činjenicom da je zaštićeni svjedok i da je javnost napustila sudnicu, te da je upotrijebljena zaštita njegovog identiteta u vidu elektronskog uređaja za promjenu slike, a u onim slučajevima u kojima se u odgovoru otkriva identitet svjedoka, javnost će biti potpuno isključena. Sud je, također, zamolio svjedoka da u svojim odgovorima ne daje informacije koje bi mogle otkriti njegov identitet.

Direktno ispitivanje

Svjedok „K“ je na zahtjev tužitelja upoznao Sud sa detaljima događaja u Ahmićima. Posvjedočio je da su pripadnici HVO-a sa nekoliko kamiona ušli i opkolili selo, dok su mještani sela, također pripadnici HVO-a, izvodili iz kuća muškarce, muslimanske nacionalnosti, u starosnoj dobi od 18-65, skupljajući ih na jedno mjesto. Muškarci su potom kamionima transportovani u logor Kaonik. Kada su stigli u hangar naređeno im je da okrenu lice prema zidu, da stave ruke na glavu i da odlože nakit, satove i dokumente. U tom položaju bili su držani više od jednog sata. Svjedok na pitanje tužitelja, da li je iko bio pretučen kada su došli u hangar, odgovara da njegov komšija nije na vrijeme podigao ruke, te ga je jedan stražar udario palicom. Na pitanje, da li zna ko je bio taj stražar, svjedok odgovara Krišto Anto.

U pogledu uslova života te noći u hangaru, svjedok je rekao da je u hangaru bio samo beton i da oni nisu mali na čemu spavati, da je bilo hladno. U prostoru od 50m sa 30m bilo je smješteno 300 do 400 ljudi, obzirom da su tu bile smještene i grupe ljudi iz drugih sela. U pogledu hrane, svjedok je izjavio da su im davali 4 do 5 hljebova. Na pitanje, da li su dobivali drugu hranu, svjedok izjavljuje odrično. Nisu imali toaleta, a ni vode, te su obje nužde vršili u kantu.

Na pitanje tužitelja da li su, dok su bili u logoru, radili, svjedok je odgovorio da su išli na kopanje rovova, prvi put u Ahmiće, a zatim u Lončare, na Kulu i Jelinak. Kriterij za odabir ljudi koji će raditi bila je starosna dob jer su pretežno odabirani mlađi ljudi, o čemu nije pravljen nikakva zabilješka. Prvi put su odvedeni na rad pet do šest dana nakon što su zatvoreni u logor. Po njih je došao pripadnik HVO-a po nadimku Cicko. U Ahmiće su odvedeni autobusom. Kod džamije su izašli iz autobusa gdje im je Cicko rekao da stave ruke na potiljak, da niko ne bježi, prilikom čega je izvadio nož uprljan krvlju. Pripadnici HVO-a su bili obučeni u šarene uniforme. Bili su naoružani puškama, noževima, «zoljama», bombama. Na kopanje rovova logoraši su dovedeni pred mrak, a za Kaonik su ponovo vraćeni ujutro. Dok su kopali bilo je povremene pucnjave, ali niko od logoraša nije ranjen.

Nakon par dana Cicko je ponovo došao i odveo 20-ak logoraša, zajedno sa svjedokom „K“, ponovo da rade ali sada u Lončare. Kada su stigli poredani su u dvije vrste i tom prilikom Cicko im je rekao da svi ljudi koji kod njega rade se moraju znati prekrstiti, pa je potom izveo kolegu da pokaže ostalima kako se krsti. Zatim su logoraši morali izlaziti jedan po jedan ispred vrste krsteći se. Jedan od logoraša nije znao kako da to učini, obzirom da je bio mentalno zaostao, pa mu je Cicko pokazao udarajući ga drvenim štapom. U Lončarima su logoraši ostali dva dana, prilikom čega su sve vrijeme kopali, a od hrane su dobivali samo konzervu i hljeb. Niko od zarobljenika nije povrijeđen. Nakon kopanja ponovo su vraćeni u Kaonik.

Svjedok „K“ je nakon mjesec dana boravka u hangaru, unutar logora Kaonik, prebačen u drugi hangar sa ćelijama. Svjedok je bio u ćeliji sa još dva zatvorenika. Na pitanje, da li je ikada bio ispitivan dok je bio u ćeliji, svjedok je odgovorio potvrdno. Bio je ispitivan u vezi sa događajem bjekstva jednog od logoraša. Naime, svjedok navodi da je, prilikom odlaska na kopanje krompira, jedan od logoraša, pod izgovorom da ide u toalet, pobjegao. Zbog toga su svi koji su tog dana bili sa njim izdvojeni u posebne ćelije i ispitivani, što je bio slučaj i sa svjedokom „K“. Prilikom ispitivanja svjedok je bio tučen, nije imao lomova, ali je imao modrica. Nije dobio medicinsku pomoć.

Na pitanje tužitelja, da li se ikada sastao sa predstavnicima Crvenog krsta, svjedok je izjavio da su oni dolazili, ali da su ih samo evidentirali prilikom čega nisu razgovarali. Samo su dobili komad papira na kojem su kratko svojim porodicama mogli napisati da su živi i zdravi.

Svjedok je u logoru proveo period od 14.4. do 19.6 1993. Oslobođen je razmjenom sa vojskom Armije RBiH prilikom čega je odveden u Zenicu, gdje mu je ukazana pomoć.

Na pitanje tužitelja koliko je imao kila kada je došao u Kaonik odgovorio je: «75,76», a na pitanje, koliko je imao kila kada je napustio Kaonik, odgovorio je: «45, 46».

Tužitelj je, zatim, zatražio od svjedoka da mu pojasni da li je na drugim mjestima na kojima je svjedok kopao rovove i tranšeje bilo pucnjave. Svjedok je odgovorio da je i na Kuli i Podjelima bilo pucnjave.

Unakrsno ispitivanje

Braniteljica optuženog je zatražila od svjedoka da odgovori na pitanje da li poznaje njenog branjenika, na što je svjedok odgovorio da ga lično ne poznaje, ali da je čuo za njegovo ime u logoru, te da se ne sjeća u kojem je kontekstu čuo njegovo ime.

Na pitanje svjedok je odgovorio da o ovom događaju nije svjedočio u BiH, ali da je pred Tribunalom u Hagu svjedočio u predmetu Aleksovski. Također je 1997.g. davao izjave haškim istražiteljima.

Braniteljica je uočila da u dosadašnjim izjavama svjedok nije spominjao optuženog, ali je svjedok objasnio da za tim nije bilo potrebe.

Braniteljica se osvrnula na izjavu svjedoka da su bili pretreseni ispred hangara, kada su došli u Kaonik, pa je upitala, šta su stražari oduzeli svjedoku. On je izjavio: «Sat». U pogledu Ante Krište, stražara koji je prema navodima svjedoka udario jednog zatočenika, braniteljica je postavila pitanje da li je on nosio neku oznaku, ili bijeli opasač. Svjedok je izjavio da bijeli opasač nije nosio, a za oznaku ne zna. Braniteljica je upitala da li su ostali stražari bili obučeni kao A. Krišto, svjedok je odgovorio da su, kao i on, bili obučeni u maskirne uniforme.

Braniteljica je upitala svjedoka da li je od ranije poznavao osobu s nadimkom Cicko, koju je pomenuo u svojoj izjavi. Svjedok je izjavio da ga nije poznavao. Na pitanje dali je Cicko nosio neke oznake, svjedok je odgovorio da je on pripadao «Džokerima», koji su nosili oznake koja se sastojala od polukružne crne podloge na kojoj je pisalo «Džokeri».

Braniteljica se osvrnula na iskaz svjedoka da su ga tukli, prilikom čega je prisustvovao upravnik logora Aleksovski, pa je postavila pitanje da li zna ko su bili drugi čuvari i da li svjedoku znači nešto ime Padovani, na što je svjedok odgovorio da ne zna ko su bili drugi stražari, da mu ime Padovani ništa ne znači. Zatim ga je upitala da li mu je poznato ime Josip Marić. Svjedok je odgovorio da mu je ime poznato.

Na pitanje da li se iko javljao dobrovoljno da radi, svjedok je odgovorio da su se zatvorenici javljali dobrovoljno onda kada su stražari tražili dobrovoljce za rad na njihovim posjedima i da se i on sam javljao, jer je ćelija bila mračna pa je to koristio samo da izađe iz ćelije. Braniteljica je upitala, da li je, možda, radio kod Josipa Marića, na što je on odgovorio da ne zna.

Braniteljica je ukazala svjedoku na činjenicu da do sada niti u jednoj svojoj izjavi nije pomenuo da je Cicko tukao jednog blago retardiranog zatvorenika. Svjedok je odgovorio da on nije rekao da ga je ovaj tukao, već da mu je drvenom šipkom pokazao na tijelu kako se krsti.

Optuženi je, obzirom da je svjedok u svojim izjavama spominjao HVO i HV, upitao da li zna ko su bili jedni, a ko drugi. Svjedok je izjavio da je HVO, Hrvatsko vijeće odbrane, bilo iz njegovog kraja, a da su HV, Hrvatska vojska, bili stranci. Optuženi je upitao svjedoka, da li je prilikom njihovog odvođenja na rad, bio prisutan neki stražar, na što je svjedok odgovorio da je Aleksovski uvijek bio prisutan. Dalje, na pitanje optuženog svjedok potvrđuje da je vozač autobusa, kada su odvođeni na rad u Ahmiće, bio u maskirnoj unifirmi. Na pitanje optuženog, koliko su udaljene bile linije Armije BiH dok su oni kopali rovove na Lončarima, svjedok je odgovorio: «100 metara vazdušne linije». Također je dodao da nije bilo borbi, ali da je bilo «prepucavanja», na što je optuženi pročitao dio iz iskaza svjedoka u predmetu «Aleksovski» u kojem svjedok kaže da nije bilo pucnjave i borbi.

Dodatna pitanja Suda

Sud je tražio objašnjenje svjedoka u pogledu oznake «Džoker», koju je o vidio na jednoj osobi, pa je Sud zanimalo da li je takvu oznaku vidio i na drugim osobama, na što je svjedok odgovorio da nije. Na pitanje Suda da li je od strane susjeda bio upozoren na dolazak vojnika u selo, svjedok je izjavio da je njihov upad bio neočekivan.

avom da postavi imovinskopravni zahtjev, na što je Svjedok je kao član Udruženja logoraša pokrenuo parnicu, te se imovinskopravni zahtjeva odriče u ovom postupku.

Komentar posmatrača

Svjedok je u nekoliko navrata upozoren od strane Suda i branioca optuženog da u svojim odgovorima ne daje informacije na osnovu kojih se može utvrditi njegov identitet. Obzirom da je u pojedinim dijelovima iskaza svjedoka javnost bila potpuno isključena bilo je teško pratiti tok svjedočenja.

Svjedok: Edin Zlotrg

G-din Edin Zlotrg, od oca Enesa, rođen 1953. u Novoj Biljoj, po zanimanju automehaničar, saslušan je kao drugi svjedok optužbe.

Direktno ispitivanje

Svjedok je u periodu 1992. bio zaposlen u stanici policije u Vitezu na radnom mjestu kriminalističkog tehničara. Opis njegovih poslova je bio vršenje uviđajnih radnji, fotografisanje, skica, vještačenje tragova i njihov odabir itd. Trenutno je zaposlen u policijskoj upravi Travnik. U periodu 1992. nije bio pripadnik vojske, ali je bio pripadnik policije. Nakon puštanja iz logora mobilisan je od strane Trećeg korpusa sektora bezbjednosti. U aprilu 1993 svjedok je živio u Vitezu u ulici Mršala Tita, u stanu sa majkom, suprugom i dvije kćerke. U istoj zgradi živjela je suprugina majka i brat, a u zgradi do njegove živio je njegov brat i majka.

U pogledu situacije na području Viteza svjedok je izjavio da se u tom periodu HVO odvojila od Armije BiH, te je zbog toga vršen pritisak na Bošnjake u Vitezu da se priključe HVO-u. Pero Skopljak je pozvao sve Hrvate policajce u njegovu kancelariju od kada su oni nosili značke Herceg Bosne. Nakon tri mjeseca pripadnici HVO-a su ušli u policijsku stanicu i razoružali sve muslimane policajce. Zbog toga su se oni u oktobru 1992 povezali sa Centrom javne bezbjednosti Zenica, po čijem nalogu su oni dalje postupali.

Na pitanje tužitelja da li je u četvrtom mjesecu 1993 godine slušao radio, svjedok je odgovorio da nije slušao radio ali da je gledao televiziju i da je jednom prilikom na privatnoj televiziji Pere Gudelja pogledao jedan prilog sa CNN-a na kojem pripadnici HVO-a hapse njega sa još tri kolege, a da je u potpisu pisalo «muslimanski ekstremisti». Također, svjedok navodi da su svakodnevno emitirane razne konferencije na kojima je veličan uspjeh HVO-a, a omalovažavana Armija BiH te da su predočavane karte koje je Ante Vuleta propagirao o podjeli Bosne. Nakon toga u Vitezu pripadnici HVO-a bi pucali po gradu i opijali se.

Na pitanje tužitelja da li je učestvovao u istrazi jednog krivičnog djela koje se desilo u trećem mjesecu 1993. svjedok je objasnio da je u mjestu Nadioci izvršeno ubistvo, a pošto je štabu Teritorijalne odbrane bila potrebna pomoć u pogledu uviđaja, jer oni nisu imali krim. tehničara, on je otišao na mjesto događaja, po odobrenju svog komandanta. Međutim pripadnici kriminalističke vojne policije su već izvršili uviđaj, pokupivši sve dokaze. Kuća je bila dignuta u zrak, a u dnevnom boravku se nalazilo truplo muškarca bez glave, dok su se po zidovima nalazili ostaci krvi i tkiva. Supruga ubijenog je rekla da se na vratima njihove kuće pojavio Miroslav Brale, zvani Cicko, koji je ispalio par hitaca u njenog supruga, zatim ga je prenio u dnevnu sobu i postavio mu eksploziv ispod glave. Svjedok je upitao krim. tehničara HVO-a, gdje je M. Brale, on je odgovorio da je u pritvoru.

O događajima 16. aprila 1993.g

Na pitanje tužioca sjeća li se 16.4.1993 on je pojasnio da ga je tog jutra probudila eksplozija, te je pogledao kroz prozor. U pravcu Busovače vidio je dim. Potom su pripadnici Vijeća odbrane u grupama od po tri člana dolazili ispred zgrada i izvodili iz ulaza muškarce. Nakon nekoliko sati su mu rekli da su mu ubili brata i snahu, zatim njegovog komandira, te još neke ugledne građane Viteza. Ti vojnici su bili obučeni u maskirne uniforme sa oznakama HVO.

Zatočenje

18. 4. 1993 su trojica pripadnika HVO-a došli u njegov ulaz, od kojih je jedan bio Marko Rajković. Kada su došli da ga vode, Marko Rajković ga je upitao da li ima oružje i da ga preda, jer ukoliko ga neko drugi nađe ubit će ga. Svjedok je objasnio da nema oružje i pokazao mu potvrdu TO u kojoj je pisalo da oni koji žive u gradu ne mogu imati oružje. Oni ga nisu odveli, ali je nakon par sati došla druga grupa koja je tražila da im svjedok preda telefone, što je on i učinio. Sutradan je došla treća grupa, međutim komšije su ih zamolile da ga ne vode, obzirom da mu su mu brat i snaha ubijeni, pa se nema ko brinuti o njihovoj djeci. Nakon nekoliko minuta došla je naredna grupa, a koja ga je odvela u podrumske prostorije Radničkog univerziteta u Vitezu, u kojoj je bila kotlovnica, a koja je sada bila prepuna ljudi.

Nakon par dana zatvorenici su bili premješteni u druge prostorije Radničkog univerziteta, pa je svjedok smješten u kino salu. Jedno vrijeme je spavao na stolicama, a onda je prešao na binu. Hranu su im donosile porodice, a postojao je i toalet, muški i ženski, koji su koristili svi zatvorenici. U kino sali bilo je oko 300 do 400 ljudi. Svjedok je prostorije suda napuštao dva puta, prvi put kada je išao da kopa rovove i drugi put kada je potpisan sporazum između Armije BiH i predstavnika HVO-a.

Svjedok je prvi put vođen na rad sedam do osam dana po njegovom dolasku u kino salu. Po njega je navečer došao vojni policajac Nakić udarivši ga nogama, dok je on spavao. Na rad je odvedena grupa od 10 do 15 ljudi. Nakić je bio odjevenu maskirno odjelo sa bijelim opasačem.

Kaonik

Zatvorenici su odvedeni u Kaonik. Pripadniku vojne policije Miroslavu Brali (Cicko) je predat spisak. Ujutro je vojna policija došla po njih i odvela ih na Kratine. Prilikom prozivanja M. Brale je rekao da Muslimana nema, da su oni sada svi Hrvati, zatim je zatvorenike natjerao da se krste. Dok su kopali rovove bilo je pucnjave, ali niko od logoraša nije ranjen. Na Kaoniku logoraši su bili dva dana i jednu noć. Hranu su dobivali prvi dan ali drugi dan je Cicko rekao da za njih nema hrane. Nakon kopanja svako se vratio odakle je i došao. Kada smo se vratili u kino salu, ostali zatvorenici su rekli da je dolazio Crveni križ, ali da će se, obzirom da su neki zatvorenici bili na radu, vratiti opet, što su i učinili. Crveni križ ih je samo evidentirao.

30.4.1993. svjedok je, obzirom na potpisano primirje između Armije BiH i HVO-a, pušten iz logora, međutim sutradan je po njega došao Anto Kovač i ponovo ga vratio u kino-salu, odakle je bio prebačen u Kaonik, gdje je bilo smješten u ćeliju, a ne u hangar. U Kaoniku je ostao dvije sedmice. Ćelija je bila promjera 4m sa 3,30m. Pošto je u ćeliji bilo 13 zatvorenika spavali su na betonu. Hrana je, kako svjedok kaže bila „obojena“ voda. Nisu odvođeni da rade. Imali su kantu od 4, 5 litara za malu nuždu, a za veliku su morali kucati stražarima da im otvore.

Svjedok je pušten iz logora 13. ili 14. maja. Pripadnici vojne policije došli su po njega, izveli ga iz hangara, on se je potpisao da je pušten, pa su ga ponovo vratili u hangar, da bi nakon nekoliko sati bio prebačen u minibus, kojim je prebačen u kinosalu u Vitezu, gdje je ostao do 16. maja, kada je došlo do razmjene.

Unakrsno ispitivanje

Braniteljica optuženog je utvrdila da svjedok lično ne zna optuženog, te da je svjedok svjedočio pred Haškim sudom u predmetima «Aleksovski», «Šantić», «Čerkez» itd., te da se ne sjeća da li je dao izjavu i haškim istražiteljima, obzirom da je dao puno izjava.

Braniteljica je upitala svjedoka da li zna kojoj su postrojbi pripadali pripadnici HVO-a koji su razoružali policajce muslimanske nacionalnosti. Svjedok je rekao da ne zna, jer on taj dan nije bio na smjeni. Braniteljica ga je upitala da li su to bili „Vitezovi“ Darka Kraljevića, na što je svjedok potvrdno odgovorio. Svjedok je pojasnio da je to bio odred HVO-a koji je radio „prljave poslove“ i koji su imali crne i maskirne odore.

Svjedok je pojasnio svoj radnopravi status u okviru policijske stanice u Vitezu. Rekao je da je prestao raditi u policijskoj stanici Herceg Bosna, ali ne i u policijskoj stanici Vitez. Zatim, da je, kada je smijenjen Skopljak, održan sastanak sa novim komandrom Mirkom Šamijom, na kojem je traženo da se Muslimani policajci odreknu MUP-a BiH i da oni počnu nositi obilježja Herceg Bosne, na šta oni nisu pristali. Braniteljica je upitala svjedoka da li mu je poznato ime Ivan Budimir, na što je svjedok

izjavio da je on bio komandir rezervnog sastava policije Stara Vila i da je nosio uniformu plave boje. Zatim je svjedok pojasnio da je komandir policijske stanice Stari Vitez bio Mahmutović Šaban. U hotelu u Vitezu je bila smještena komanda zbornog područja čiji je komandir bio Blaškić. Brigada HVO-a na području Viteza je bila smještena u zgradi Radničkog univerziteta, a čiji je komandant bio Mario Čerkez. Svjedok dalje pojašnjava okolnosti ubistva Seada Salkića te navodi da mu je Ilija Marjanović rekao da je Cicko zatvoren, te da je, kada je došao na mjesto događaja, tamo zatekao vojnu policiju. On je mjesto zločina fotografisao, skicirao, ali da tada nije napravio službenu zabilješku, obzirom da je sa njim bio kolega koji je to radio. Braniteljica predočava svjedoku njegovu zabilješku od 18.8.1995. Svjedok potvrđuje da je potpis na zabilješci njegov.

Komentar posmatrača

Svjedok je sa velikom dozom preciznosti i uvjerljivosti odgovarao na pitanja tužitelja i odbrane, navodeći imena svih relevantnih aktera događaja.

Glavni pretres

28. 11. 2007 godine: dokazni postupak saslušanjem svjedoka optužbe

Izveštaj: Eldar Jahić, IDC - Sarajevo, regionalni tim za praćenje domaćih suđenja

Dana 28.11.2007. godine nastavljen je glavni pretres u predmetu «Paško Ljubičić» izvođenjem dokaza optužbe. Saslušana su dva svjedoka i to jednog zaštićenog, koji je rješenjem Suda od 12.12.2006 godine dobio pseudonim "L" i jednog javnog svjedoka, gospođe Azre (Ahmet) Dedić, rođene u Kljacima, opština Travnik, 1952god., trenutno nastanjene u Šantićima b.b , Vitez.

Svjedok „L“

Direktno ispitivanje

Svjedok je, kada je počeo sukob između ARBiH i HVO bio pripadnik Armije, obavljao je dužnost na straži. Na radiju je čuo da je susjedno mjestu gdje je živio svjedok, napadnuto i spaljeno sa strane pripadnika HVO. Nakon što je dobio odobrenje on je, zajedno sa nekoliko svojih kolega, napustio mjesto straže i uputio se prema svom rodnom mjestu, gdje je stigao 2.1.1993. Neke kuće i štale su bile zapaljene. Odmah po dolasku uključio se u odbranu od snaga HVO-a, koje su napale njegovo selo.

Događaji 16. aprila 1993.g

Dana 16.4.1993 svjedok je bio raspoređen na stražu, na mjesto udaljeno pola sata od njegovog mjesta, odakle je mogao vidjeti svoje selo. Ujutro tog dana njegovo selo je bilo napadnuto artiljerijskom paljbom iz pravca Busovače, Viteza. Sa položaja na kojem je stražario, vidio još dva susjedna sela, pa je zapazio da su sva tri mjesta granatirana i da su se pojedine kuće zapalile od artiljerijskih zrna.

Zarobljavanje i zatočeništvo u logoru Kaonik

Istog dana svjedok je, zajedno sa još jednim vojnikom koji je sa njim stražario, bio zarobljen od strane pripadnika HVO-a. Šumskim putem su odvedeni do mjesta Zabrdje, gdje su ih, vezane žicom, isti dan odveli u mjesto Gornja Večerska. Tu su bili smješteni u hodnik mjesne škole, u kojem su čuvani od strane pripadnika HVO-a. U školi su ostali dva dana i jednu noć, gdje su konstantno bili tučeni i maltretirani kako od strane pripadnika HVO-a tako i od civila.

Nakon dva dana odvedeni su u Stojkoviće, u kojima su proveli dva dana i dvije noći. U Stojkovićima svjedok je, zajedno sa svojim kolegom, smješten u šaht, koji je bio širok 1,5 m, a dubok 5 metara. U šaht su sišli metalnim ljestvama, koje su bile oko metar od zemlje. Voda je bila do članaka. Smrdila je, obzirom da je tu vršena nužda. Dan nakon smještaja u šaht, svjedok je bio pozvan na ispitivanje u kancelariju "jednog gospodina". Tamo je morao da klekne i da stavi ruke na zid, zatim su ga pretražili.

Pretučen je. U kancelariji su mu rekli da će ga strijeljati, te ga upitali ima li rodbine kojoj će predati njegovo tijelo.

Sutradan su obojica zatvorenika autobusom bili prebačeni u Kaonik. Na ulazu u logor dočekao ih je Aleksovski i stražari logora. Bili su smješteni u ćeliju, u kojoj su po podu bili daske, tako da nisu morali spavati na betonu. Pola sata po dolasku zatvorenika počelo je maltretiranje i ispitivanje. Zatvorenike je ispitivao i tukao Anto Čakić. Kada mu je svjedok rekao čiji je sin, prestao ga je tući, obzirom da je poznavao njegovog oca. Stanje svjedoka u tom periodu je bilo krajnje loše, obzirom da četiri dana nije spavao, niti jeo. Po licu su mu bili ožiljci, a po tijelu modrice. Sutradan je u njihovu ćeliju došao njegov školski drug koji ga je sa još četiri vojnika tukao svakih pola sata sve do predvečer. Prestali su tek kada su mislili da je od udaraca podlegao. Na pitanje tužitelja kojoj su postrojbi pripadali, svjedok je rekao da je za svog druga i još jednog vojnika znao da su bili vojni policajci, a za ostalu trojicu ne zna.

Treći dan svjedok je odveden, sa još 20-ak zatvorenika, u pratnji vojne policije na Strane da kopaju rovove. Na Stranama svjedok, obzirom da je bio lošeg zdravstvenog stanja, nije radio, već se pretvarao da radi. Međutim kada su došli vojnici HVO-a sa hranom rekli su mu da mora sam raditi, dok su ostali prestali. Na Stranama su bili do predvečer, kada su im pripadnici HVO-a rekli da moraju nositi sanduke sa čahurama. Jedan sanduk nosila su dva zatvorenika. Svjedok je morao da sam nosi jedan sanduk, pod prijetnjom da ako mu ispadne i jedna čahura, da će ga ubiti.

Pucnjave između dvije neprijateljske strane je bilo, ali taj put na Stranama niko nije povrijeđen. Međutim, tokom kasnijih radova na Stranama dešavalo se da neki od zatvorenika bude ranjen ili ubijen. Tog dana zatvorenik nije ništa jeo, obzirom da kada su došli vojnici HVO-a, njih 10-ak, pozvali su ga da jede sa njima, međutim počeli su ga ispitivati i maltretirati. Sa rada je ponovo vraćen u ćeliju. Pet ili šest dana nakon Strana, odveden je na rad na Polon.

U maju je prebačen iz ćelije u hangar. U hangaru je svjedok spavao na betonu, a nije se imao čime ni pokriti. Dok je bio u hangaru samo je jednom jeo, jer nije imao posude, pa je morao čekati dok drugi zatvorenici jedu, pa ne bi stigao. Zdravstveno stanje svjedoka u hangaru je bilo jako loše, te su mu ostali zatvorenici, obzirom da je imao modrice po cijelo tijelo, stavljali obloge. Pored Strana i Polona, svjedok je radio i na mjestima: Carica, Solokovići, Podjele, Lončari, Kula. Pored kopanja na pomenutim mjestima, svjedok je dobrovoljno sadio krompir, luk, kosio i kupio sijeno, prvo stražarima, a poslije i vojnicima, jer je na tim radovima, dobivao kvalitetniju hranu. Jednom je kopao i grobove u mjestu Ravna.

U logor je dolazio Crveni križ, svjedok je razgovarao sa njegovim predstavnicima, ali da im nije ništa smio reći, bojeći se za svoj život.

Svjedok "L" je u zatočeništvu proveo 66 dana od čega u logoru Kaonik 62 dana. Za vrijeme boravka u logoru izgubio je približno 30 kg. Razmijenjen je 19.6. 1993, kada je otišao u Zenicu.

Unakrsno ispitivanje

Svjedok je pojasnio da se mjesto na kojem je stražario i na kojem je uhvaćen zove Stijene. Na stražu je otišao obzirom da je dobio dojavu od svoje komande da veliki broj vojnika HVO-a dolazi u hotel "Ribnjak" u kojem je bila mjesna jedinica HVO-a te da će HVO napasti.

Na pitanje braniteljice da li je sa svog položaja mogao da vidi da li su artiljerijom gađani Ahmići, svjedok je rekao da nije obraćao pažnju na Ahmiće obzirom da je pažnju usmjerio na svoje mjesto. Svjedok je zatim pojasnio da su vojnici koji su ga zarobili imali neke druge oznake osim maskirne uniforme i oznake HVO-a, svjedok je rekao da nije na to obraćao pažnju. U školi je prepoznao Jozu Maroša.

Na pitanje odbrane da li zna ko je bio taj gospodin u čijoj su ga kancelariji ispitivali, kada je došao u Stojkoviće, svjedok je rekao da je on bio oficir bezbjednosti.

Odbrana je, zajedno sa svjedokom, a imajući u vidu dosadašnje izjave svjedoka, kao i ovu današnju, utvrdila da je svjedok tri puta napuštao šaht i to: prvi put kada je odveden u kancelariju; drugi put kada ih je neki čovjek izveo u kontejner, gdje su proveli cijelu noć i treći put kada su odvedeni za Kaonik.

Na tvrdnju odbrane da je svjedok u svojoj izjavi pred haškim istražiteljima iz 1998 godine rekao da su ga u kasarni tukli pripadnici HVO-a i pripadnici «Vitezova», svjedok je ponovio da ga je u kasarni tukao samo jedan čovjek u kancelariji.

Svjedok je Nakića znao iz viđenja, pripadao je vojnoj policiji, nosio je bijeli opasač i bijeli oprtač.

Svjedok je potvrdio da je u logoru viđao Aleksovskog, te da pretpostavlja da je on imao nadređenog, ali ko je to bio, da ne zna.

Svjedok je pojasnio da je sa predstavnicima Crvenog križa razgovarao nasamo, ali imnije smio reći za tretman u logoru, jer je sumnjao da će prevodilac prenijeti njegove riječi.

Svjedok poznaje Međugorac Zorana i Mičić Zorana, da su oni bili pripadnici HVO-a koji su, zbog neke greške u HVO-u, bili zatvoreni i koji su ga tukli i maltretirali. Stipo Andrijašević je bio čuvar u logoru, ali ga on nije zlostavljao, ali da ga je vodio da kopa rovove. Dok su radili na Stranama čuvao ih je njegov školski drug. Vojni policajac Kulić ga nije fizički tukao ali ga je maltretirao.

Svjedok je izjavio da Niku Babića poznaje iz viđenja, da je bio zapovjednik crte Polon, te da je bio vojni policajac. Na primjedbu odbrane zašto niti u jednoj dosadašnjoj izjavi nije pomenuo da je Babić bio vojni policajac, svjedok je izjavio da ga o tome niko nikada nije pitao.

Ljubo Bukadinović je bio čuvar koji ga je zlostavljao fizički, ali i psihički.

Svjedok opretpostavlja da je Aleksovski znao da su oni odvođeni na radobzirom da ih je u nekoliko navrata ispraćao kada su krenuli. Svjedok je potvrdio da je u izjavi koju je dao haškim istražiteljima dao i skicu ćelija u Kaoniku.

Optuženi je od svjedoka zatražio nekoliko pojašnjenja. Svjedok je optuženom objasnio da u periodu od 2.2. do 16.4 u njegovom selu nije bilo neprijateljstava između HVO-a i ARBiH. Zatim, da se ne sjeća tačno kada su predstavnici Crvenog križa dolazili u logor, na što je optuženi primijetio da je svjedok u izjavi haškim istražiteljima iz 1997. i 1998, rekao da je to bilo 24.4. Optuženi se, također, osvrnuo na kontradiktornosti u današnjoj izjavi svjedoka i one date haškim istražiteljima u pogledu hrane na Stranama, jer je u drugom slučaju izjavio da jee dobio supu i hljeb. Na to je svjedok odgovorio da se to ne može nazvati hranom. Optuženi je upitao svjedoka da li je imao povrede nakon oslobađanja iz zatočeništva a koje su tretirane u bolnici. Svjedok je izjavio da je imao povredu kičme i slomljena tri rebra, ali da nije ležao u bolnici, jer je on tako tražio, ali je išao na rehabilitaciju dva mjeseca.

Komentar posmatrača

Svjedok je, u nekoliko navrata, objasnio Sudu i odbrani da se određenih detalja ne može sjetiti, obzirom da su trenuci koje je on proveo u logoru bolni, te da ih on želi zaboraviti.

Svjedok Azra Dedić

Direktno ispitivanje

Svjedokinja je 1993 godine živjela u Šantićima, na granici Ahmića, gdje je doselila 1972 god. Živjela je sa mužem Mustafom i mlađim sinom Harisom, a stariji sin Fariz je živio u kući pored njihove, sa svojom suprugom i djetetom. Otac svjedokinje je bio hodža. Fariz je 1993 godine radio u šumariji, kao šumar. Svjedokinja ne zna kada je Fariz prekinuo radni odnos i prešao u sastav Teritorijalne odbrane, ali je u aprilu 1993 god, bio njen član.

Dana 16.4.1993. njen muž je ujutro pošao na posao, kada su čuli jaku detonaciju. Odlučili su da , zajedno sa sinom Harisom, pređu u Farizovu kuću, što su i učinili. Dok su bili kod Fariza kod njih je došla jedna žena sa djetetom, koja im je ispričala da ona dolazi iz Pereza i da su kod njih sve muškarce pobili i njenog muža, također, a da su njoj rekli da ide uz glavnu cestu. Ona je kod njih primijetila dim pa je ušla. Potom je na vrata došao jedan vojnik. Njen muž je izašao na vrata i ona za njim. Vojnik je rekao Harisu da skupi sve muškarce iz komšiluka i da ih dovede u njihovu avliju, što je on i uradio. Muškarci su bili razdvojeni od žena i djece. Žene i djeca su vođeni u njihovu garažu, a muškarce su odveli prema kući Ahmića Islama. Vojnika je prema kazivanju svjedoka bilo 20 do 30. Bili su obučeni u šarene uniforme, jedni su imali oznake HVO-a, a jedni oznake «Džokeri». Neki su imali kape sa

prorezanim očima. Jedni su imali i crne uniforme. U garaži je bilo oko 40 osoba, od kojih su sve bile komšije svjedokinje. Na pitanje koji broj muškaraca je odvojen, ona je rekla da ih je bilo šest. Nakon što su ih zatvorili u garažu, čuli su se pucnji. Nakon 10 minuta svjedokinja je vidjela da vojnici vode Ahmić Adu i Mehu Hrnjića, a iza njih Mehinu ženu Samiju i sina Harisa. Samiju i Harisa su doveli u garažu, a njih dvojica su strijeljani. U garaži su bili do 15 i 30, kada je sa glavne ceste sišao Draže i jedan plavi momak i jedan stariji vojnik, koji su otključali garažu. Odvedeni su pred kuću jednog komšije, Nesiba, gdje su proveli noć. Svjedokinja je, obzirom da je imala malog unuka, otišla pomesti kravu u štali. Iza jedne gomile drva vidjela je noge svoga muža, na kojima su bile kućne papuče njene snahe, koje on nije skinuo kada je izašao iz kuće. Nakon te noći, odvedeni su u drugu kuću, preko ceste, gdje je bio sabirni centar. Tu je jedan visoki vojnik došao i odveo Zenura, Heleg Muniba i Amira, kao i Hašima Ahmića. Za njih više niko nikada nije čuo, niti ih je vidio. Svjedokinja je tek poslije saznala da su oni ubijeni i spaljeni. Iz sabirnog centra civili su bili odvedeni u osnovnu školu u Dubrovici. Na ulazu u školu žene i djeca su bili odvojeni u učionice, a muškarci u fiskulturnu salu. Od hrane su dobivali lanč pakete. Postojao je i školski toalet, ali nije se bilo moguće okupati. Na pitanje tužioca da li svjedokinja zna da su neke od žena odvođene iz bilo kog razloga, svjedokinja je rekla da niko iz njene sobe nije izveden, ali da zna pojedine slučajeve silovanih žena. Iz škole svjedokinja je autobusom prebačen u Zenicu, gdje je ostala osam godina, kada se vratila u Šantiće.

Unakrsno ispitivanje

Braniteljica je ustanovila, a što je svjedokinja i potvrdila da je svjedokinja davala izjave haškim istražiteljima i da je svjedočila u predmetu Blaškić. Dalje je svjedokinja objasnila da se Šantići nalaze uz Ahmiće te da je u desetom mjesecu 1992 god. na tom području bilo sukoba između ARBiH i HVO-a te da su neke štale izgorile, a pojedine kuće su gađane. Zatim, da je čula da su bile barikade, ali ih ona nije lično vidjela. Njen sin nije učestvovao u pomenutim sukobima, jer se njegova žena tek porodila, pa je on vrijeme provodio sa njom. U selu su bile uspostavljene straže, ali prema Srbima. Na pitanje braniteljice da li poznaje Nenada Šantića, ona je odgovorila da ga lično ne zna, da je čula da je pripadnik HVO-a, ali da poznaje njegovog brata. Braniteljica je ukazala na suprotnost u današnjem iskazu svjedokinje u odnosu na onaj koji je dala haškim istražiteljima 25.1.1995. Svjedokinja potvrđuje navode u izjavi i naglašava da se, obzirom na vremensku distancu, ne može svega detaljno sjetiti. Svjedokinja, na pitanje braniteljice, kako je vojnik koji je došao na vrata kuće njenog sina, 16.4.1992. bio odjeven, izjavljuje da se ne sjeća kakva mu je bila uniforma, ali da na licu nije imao kape i da je primijetila da mu na kundaku puške piše "Anto". Na pitanje braniteljice da li joj nešto znači ime Nikica Plavšić, svjedokinja objašnjava da je to njen komšija, koji je bio i fotograf te su ga zbog toga zvali "Slikica". Braniteljica je ukazala na činjenicu da je svjedokinja u izjavi od 10.7.1995 godine spomenula Plavšića kao osobu koja ih je zaključala u garažu. Svjedokinja je rekla da je o tome čula od drugih žena. Dalje je svjedokinja pojašnjavala da je kuća koju je nazvala "sabirni centar" bila Ljiljina prodavnica, te da je dok su oni tu boravili dolazio UNPROFOR. Zatim, da su se, dok su bili smješteni u školi mogli kretati slobodno od učionice do učionice, te da ih je tamo posjetio Crveni križ. Dolazili su i novinari.

Svjedokinja je na traženje **optuženog** da mu opiše oznaku «Džokera», izjavila da je ta oznaka podsjećala na znak sa karte, pa ga je tako i zapamtila, ali da ga sada ne može opisati. Pojasnila je da su vojnici koji su 16.4. došli u njen posjed bili obučeni u maskirne uniforme, ali da je bilo i onih koji su bili u crnim uniformama, te da su neki nosili kape. Svjedokinja je izjavila da nije vidjela ko je ubio njenog muža i sina.

Komentar posmatrača

Svjedokinja se, obzirom na vremensku distancu predmetnog događaja, nije mogla sjetiti detalja, a na čemu je odbrana insistirala. Svjedokinja je često spominjala imena pojedinih osoba bez prezimena, pa stoga ona u ovom izvještaju nisu navedena.

Glavni pretres

05. 12. 2007 godine: dokazni postupak saslušanjem svjedoka optužbe

Izvještaj: Eldar Jahić, IDC - Sarajevo, regionalni tim za praćenje domaćih suđenja

Dana 5.12.2007. godine nastavljen je glavni pretres u predmetu protiv optuženog Paška Ljubičića saslušanjem svjedoka odbrane i to : Senaida Kolića i svjedoka sa pseudonimom "E", u odnosu na kojeg je Sud rješenjem dozvolio primjenu mjere zaštite upotrebom elektronskih uređaja za izmjenu glasa i slike.

Svjedok Senaid Kolić

Direktno ispitivanje

Zarobljavanje i zatočeništvo u Kaoniku

Svjedok je svjedočio o događajima u periodu od februara do maja 1993 godine, u kojem periodu je bio zarobljen od strane pripadnika HVO-a.

Svjedok je uhapšen na raskrsnici na ulasku u Vitez. Naime, svjedok pošto se u tom periodu bavio preprodajom auta, prodao je auto osobama sa imenom Abdulah i Džafer, za koje je on znao, pošto ih je viđao u Zenici da se bave humanitarnim radom, te je s njima pošao da im auto odveze na Mehuriće, te da će mu oni po dolasku platiti auto. Svjedok se ne sjeća da li su bili naoružani. Na ulazu u Vitez dočekale su ih barikade. Na barikadama je poznao jednog policajaca koji se zvao Nikola Vrlo i koji je u Zenici radio kao policajac. Pod pratnjom vojne policije privedeni su u stanicu policije u Vitezu. U policijskoj stanici su ih ispitivali, a i oduzeli su im novac, dokumente i auto, a što nikada nije vraćeno. Na zahtjev tužioca svjedok je pojasnio da je na barikadama bila civilna policija, obučena u uniforme karakteristične za policajce tog vremena, a policija koja ih je odvela u stanicu je bila vojna policija, jer su imali bijele opasače i oprtače.

Poslije ispitivanja vojna policija ih je odvezla na **Kaonik**. Zatvorili su ih u sobice, širine 1,5 do 2 metra, sa ležajevima koji su bili prekriveni dekama. Tu su im vojnici koji su, zbog određenih vojnih prekršaja, bili zatvoreni, prijetili, od kojih je posebno zapamtio Cicka. Odmah po dolasku svjedok je pokušao pobjeći. Obzirom da je za obavljanje fizioloških potreba korišten poljski WC, svjedok je koristeći to, vođen velikim strahom, pobjegao. Međutim uhvatili su ga iste večeri i vraćen je u Kaonik, prilikom čega je bio pretučen a Cicko mu je prijetio čakijom. U samici je bio mjesec dana, nakon čega je spojen sa osobama sa kojima je i uhvaćen.

Svjedok je prvi put napustio zatvor kada su po njega došli vojni policajci i odveli ga na Princip da sa dimnjaka skine zastavu BiH i postavi zastavu Hrvatske, obzirom da zbog snajpera to nije mogao uraditi neki pripadnik HVO-a. Svjedok je to uspješno obavio. Svjedok je zajedno sa drugim zatvorenicima išao na kopanje rovova i to na Strane, Lončare i Busovaču planinu. Sa njima su išli i vojnici HVO-a koji su bili zatvoreni, ali oni nisu radili. Rovove su uglavnom kopali u vrijeme primirja, ali je postojala opasnost da ih ubiju pripadnici ABiH zbog toga što kopaju rovove HVO-u. Dok je kopao rovove na Busovačkoj planini upoznao je jednog zatvorenika, koji je bio pripadnik ABiH i koji je mu je rekao da je on čuvao zastavu, koju je svjedok skinuo, i da ga on nije ubio samo zato što mu je kolega rekao da je to "njihov".

Svjedok je bio u dva navrata jače tučen, od strane Zlatkovog vozača, a svaki put kada je dolazio sa kopanja dobivao je palicu u leđa. Jednog dana svjedok je izveden napolje prilikom čega mu je jedan vojnik pucao u pivske flaše koje su bile postavljene na njegovu glavu. Zlatko koji je tome prisutvovao mu je rekao da su njegova braća prijetila njegovoj porodici u Zenici.

Tokom njegovog zatočeništva posjetio ga je jedan komandir, za kojeg svjedok nije siguran da li je bio Kordić ili neki drugi komandir sa naočalama. Naime, komandir se pojavio sa pištoljem "kolutašem" i pozvao ga da se igraju ruskog ruleta, a da svjedok bude meta. Svjedok je preživio. Svjedok je također svjedočio o događaju granatiranja logora, prilikom čega je grupa Arapa bila izvedena pred logor kao živi štit.

Za vrijeme boravka u logoru svjedok se susreo sa predstavnicima Crvenog križa. Svjedok je iz Kaonika pušten prilikom razmjene Arapa za Totića, uhvaćenog u Zenici. Svjedok i sada osjeća posljedice premlaćivanja koje je preživio u logoru.

Unakrsno ispitivanje

Svjedok je davao iskaz haškim istražiteljima u periodu 2002 god, kao i Agenciji za istraživanje i dokumentaciju (AID) u periodu 1998 god., ali ove izjave date AID-u svjedok se ne sjeća. Nije bio svjedok u nekom predmetu pred Haškim tribunalom. Svjedok nije bio pripadnik ABiH.

Osobe koje su zarobljene zajedno sa njim su bili pripadnici humanitarne organizacije. Kada su lišene slobode te osobe su bile obučene u maskirne uniforme, ali se svjedok ne sjeća oznaka, kao ni to da li su bili naoružani. Međutim, odbrana svjedoku predočava izjavu datu AID-u iz 1998 god. koja nije potpisana, ali koju svjedok označava kao svoju. U izjavi svjedok je izjavio da su osobe, Džafer i Abdulah, bili pripadnici jedinice El-Mudžahid. Svjedok ponavlja da se on sjeća samo imena. Odbrana navodi da je svjedok u istoj izjavi pojasnio da kada su ih zaustavili na barikadama, nisu ih pustili da idu dalje, zbog toga što su Džafer i Abdulah nosili automatsko oružje, na što svjedok izjavljuje da sve što je on rekao u toj izjavi, da on stoji iza toga. Svjedok je u izjavi, prema navodima odbrane, policajca koji ih je zaustavio imenovao kao Anto Vrlo, a danas ga je imenovao kao Nikola. Svjedok je pojasnio da mu je Anto brat i da ih je pomiješao.

Na pitanje odbrane da li je svjedok čuo za odred El – Mudžahid, svjedok odgovara potvrdno, dok na pitanje da li mu je poznato da je njihovo sjedište bilo na Mehurićima svjedok odgovara odrično. Na današnjem ročištu svjedok je izjavio da je Džafera i Abdulaha viđao u Zenici, a u izjavi datoj AID-u rekao je da ih je prvi put vidio na dan zarobljavanja i da je čuo da se bave humanitarnom radom tek u policijskoj stanici tokom ispitivanja. Na pitanje odbrane kada je svjedok prvi put čuo da se bave humanitarnim radom, svjedok je izjavio: «u policijskoj stanici». Na pitanje odbrane da li je čuo za ime Talal Abudžafer, svjedok je izjavio da je to Džafer, a za ime Muhamed Raofe, svjedok je izjavio da mu ime nije poznato.

Na pitanje odbrane da li je imao priliku vidjeti Z. Aleksovskog svjedok je odgovorio da je on bio upravnik zatvora Kaonik. Svjedok je pojasnio da je on tražio da napiše i preda izjavu u povodu njegovog bjekstva, Također, da je Aleksovski bio prisutan dok mu je vojnik pucao u flaše na glavi. Svjedok je, dalje, objasnio da je u flaše gađao samo jedan vojnik.

Svjedok je, zatim, istakao da su po njega došla dvojica vojnih policajaca i odvela ga da skine zastavu BiH sa dimnjaka i da su imali bijele opasače i oprtače.

Na pitanje da li je, dok je bio u logoru, imao priliku da upozna i druge strane državljane, svjedok je odgovorio da direktno nije, na što je odbrana prezentovala izjavu svjedoka u kojoj svjedok izjavljuje da je on zajedno sa Džaferom i Abdulahom, tri mjeseca po dolasku u zatočeništvo, prebačen u drugu ćeliju u kojoj je bilo još Arapa, tako da ih je bilo 6.

Na zahtjev odbrane da svjedok pojasni ko je, Čerkez ili Blaškić, tražio od njega da igra ruski rulet, svjedok je izjavio da tačno ne zna, ali da je bio obučen u uniformu i da je nosio naočale.

Optuženi je pitao svjedoka da li ga je iz ćelije izveo Z. Aleksovski kada mu je bilo pucao u flaše na glavi i da li je on bio prisutan sve vrijeme. Svjedok je odgovorio potvrdno. Udaljenost vojnika koji je pucao je bila četiri do pet metara. Optuženi je želio da zna da li je svjedok čuo da se stražari koji su ih čuvali u Kaoniku zovu "Vod vojne policije pri vojnom istražnom zatvoru". Svjedok je izjavio da to nije čuo. Optuženi je, dalje, upitao da li je policijska stanica u koju su odvedeni nakon zarobljavanja bila vojna ili civilna, svjedok je izjavio da ne zna, ali da je ta stanica prije rata bila civilna.

Svjedok „E“

Odbrana je zatražila da se, obzirom da je veliki broj pitanja koje je pripremila takve prirode da bi zahtijevao isključenje javnosti, zbog zaštite identiteta svjedoka, te iz razloga efikasnosti, isključi

javnost u potpunosti. Obzirom da se sa ovim prijedlogom složilo i Tužiteljstvo, Sud je usvojio prijedlog.

Produženje pritvora

Sud je razmatrao pitanje opravdanosti produženja pritvora optuženog. Odbrana ali i optuženi su naglasili da ne postoji potreba produženja pritvora, obzirom da su saslušani svi svjedoci optužbe, koji borave na teritoriju BiH, te da je time isključena mogućnost uticaja optuženog na iste. Imajući u vidu činjenicu da je optuženi već sedmu godinu u pritvoru, odbrana je predložila primjenu blaže mjere, kojom se ostvaruje isti cilj, kao i mjerom pritvora. Optuženi je obećao da će se pojavljivati na svakom ročištu, te da će, kao što je to i do sada činio, poštovati Sud.

Tužitelj je konstatovao da će optužba završiti saslušanje svjedoka tek krajem februara, te se stoga pitanje opravdanosti ukidanja mjere pritvora može raspravljati tada.

Vijeće Suda BiH je donijelo odluku da i dalje postoji potreba da se prisustvo optuženog na glavnom pretresu obezbijedi pritvorom.

Glavni pretres

14. 12. 2007 godine: dokazni postupak saslušanjem svjedoka optužbe

Izvještaj: Eldar Jahić, IDC - Sarajevo, regionalni tim za praćenje domaćih suđenja

Na prijedlog Tužilaštva, Sud BiH isključio je javnost sa sjednice na kojoj je svjedočio zaštićeni svjedok.